ORATIO DE PERIODIS ET MVTATIONVM CAVSIS IN IMPERIIS.

HABITA A DOCTISSIMO VIRO, MAGISTRO EVSEBIO MENIO PROFESSORE publico, & collegij Philosophici in Academia Vvitebergensi Decano, cum tribueret testimonium publicum Quinquaginta quinq; honestis & doctis viris & iuuenibus, 13 Martij, Anno 1571.

ADDITA EST QVÆSTIO DE IVSTICIA FIDEI, QVOMODO HOMO IVSTIFICEtur coram Deo, & quæ sit natiua & genuina sententia particularum exclusiuarum: Opposita recenti sophisticæ Flacianorum obscuranti & peruertenti illustrem doctrinam de hoc articulo Euangelij, quam rectè sentientes Ecclesiæ defensam contra Pontificios hucusq; constanter retinuerunt.

Cum responsione ad quæstionem propositam Doctoris Casparis Crucigeri.

VVITEBERGÆ

Excudebant Clemens Schleich & Anthonius Schöne.

ORATIO.

Σὺν θεῷ καὶ τύχῃ ἀγαθῇ.

Xtat apud Esaiam Prophetam promissio facta voce diuina Ecclesiæ, senecta ærumnis & calamitatibus fractæ atq; fathiscenti: qua amoris diuini & misericordiæ magnitudo erga Ecclesiam tali conditione & statu, tanta quanta nusquam alibi exprimitur verborum & figurarum Emphasi, quæ à flagrantissima Storge matrum & vtero gerentium, ac posteaquam enixæ sunt, affectione erga sobolem, cura, sollicitudine, complexibus, gestu denique sumta, illustri exemplo ceu in pictura oculis conseruationem Ecclesiæ demonstrãt. Audite, inquit Dominus, Domus Iacob & residuum domus Israël, id est, reliquiæ oppressæ, deuastatæ ac dispersæ Ecclesiæ postremo deliroq; & effœto ac languido mundi seculo, qui portamini à me ab vtero, qui gestamini in sinu & gremio meo. Vsq; ad senectam Ego Ipse sum vobiscum, & vsq; ad canitiem ego portabo. Ego feci, & ego feram: Ego portabo & saluabo. Et maternam storgen cum sua conferens Philostorgia, Nunquid, inquit, obliuisci potest mulier infantis sui, vt non commoueatur misericordia erga filium vteri sui? Sed si illa fuerit oblita, Ego tamen non obliuiscar tui. Deniq; si hæreat in pœnis Ecclesia, oppressa calamitatibus propter peccata, quam ob causam, & quo fine, ab ira se iustissima reuocare ad lenitatem velit & misericordiã, ostensurus, addit: EGO Ego sum qui deleo ἀνομίας tuas ꝓpter me, Propter nomen meum differam furorẽ meum, & propter laudem meam reprimã iram meam, ne intereas. Propter me inq;, propter me faciam, vt non contumelia afficiar. Nec gloriam meam tribuam alteri.

In hanc promisionem, illustribus iræ ac misericordiæ diuinæ testimonijs refertam, oculis animisq; defixi, vt vim imminentis sæuæ tempestatis votis effugiamus, asiduo gemitu imploremus & exposcamus confirmatam obsignatamq; morte & resurrectione Filij IESV CHRISTI misericordiam Dei Patris, supplicibus cum Dauide precibus effusis, ad quas in hac ipsa promisione respicit Propheta: Ne abijcias me in tempore senectutis meæ, cum defecerint vires meæ, ne derelinquas me.

Vtrunq; quod prædictum nouimus, euentu compleri cernimus. Incidit infelix seculum nostrum in mundi feces, fœcundas prouentu impietatis, Prophanitatis, Tyrannidis, impuritatis, & confusione quadam atque colluuie malarum artium, flagitiorum ac scelerum rebus bonis infestas ac perniciosas. Ecclesia consumta ætate, & senili quasi marcore extabescens, cum sua dum conflictatur imbecillitate, & huic oportuna dum quærit remedia ac salutaria ex fontibus Israel, Interea diris atq; abominabilibus furiarum in impijs dogmatibus impetitur ac personat latratibus, & Tyrannorum sæuitia atq; immanitate laceratur horribiliter. Ipsa verò Regna mundi pasim & suis ac domesticis quassata motibus, & armis impulsa externis, nutant quasi iam iam ruitura, & mole sua Ecclesiam etiam hinc inde dispersam oppressura. Nec minuuntur hæc mala, Sed aliam subinde ex alia tempestatem concitat hostis Filij Dei Diabolus, vetus & immane odium summo postremoque conatu exacuens.

Etsi autem in his tantis malis Ecclesia, & suis languida morbis, & perpetuo luctu squallida, & cruenta parricidijs, & disipationibus lacera, & vaga exilijs, & atrocibus

cibus hostium terroribus pauida deformem circumfert speciem: Non extinguitur tamen prorsus, nec conticescit, Sed certissima promissi diuinitus auxilij fiducia respirans, ex medijs sese erigit rursus atq; effert ærumnis, pertexens institutas in doctrinæ cœlitus traditæ propagatione & nominis diuini celebratione operas. Ac certum est, quantiscumq; vel confusionum quasi fluctibus exagitata, vel ruinis imperiorum perculsa, vel imbribus ac procellis obruta persecutionum fuerit, nunq; tamen interituram esse in genere humano: Sed Deum affuturum esse suo cœtui maturis & oportunis auxilijs, ac præstiturum defensionem & liberationem, Sicut testatur hæc ipsa promissio per Esaiam patefacta: Vsq; ad senectam EGO IPSE sum vobiscum, & vsq; ad canitiem EGO portabo. Et Filius DEI inquit: Ero vobiscum vsq; ad consummationem seculi.

Sed cum expresse addiderit Deus, Propter SE & propter NOMEN suum se seruaturum Ecclesiam, id est, vt IPSE innotescat ac celebretur, Ad eum cœtum promissionem pertinere statuamus, qui Deum recte agnoscit & colit, sicut se patefecit, qui retinet fundamentum Prophetarum & Apostolorum, nec affingit opiniones aut interpretationes pugnantes cum fundamento, & Sacramentis vtitur, sicut instituta sunt.

Hæc cum apud nos fiant, certo statuamus, & nostras Ecclesias vera ac viua membra esse corporis Christi, & DEO curæ esse, & hæc ipsa beneficia, quæ in nos ex inexhausto fonte Misericordiæ ac benignitatis diuinæ cumulatim deriuantur, qualia sunt, Conseruatio puræ doctrinæ Euangelij & aliarum artium necessariarum: Verus de Deo consensus: Studia & exercitia non simulata Virtutum omnium: Salutaris gubernatio: Pax:

Tranquillitas publica: mediocris copia rerum fruendarum: Hæc, inquam, beneficia verè statuamus esse testimonia certissima præsentiæ Dei apud nos, ac pro his DEO gratias agamus, & ardenter oremus, vt hæc bona velit & nobis & posteritati nostræ esse perpetua. Densæ nubes atra caligine obscuræ & imbribus turbinibusq; foetæ coëunt & conglobantur omni ex parte, quæ tenebras horrendas luci Euangelicæ, diras tempestates Ecclesijs, in quibus hæc fulget, minitantur: Nec vim tantarum tempestatum vlla poterit auertere vel sapientia vel potentia humana.

Arripientes itaq; promissionum diuinarum firmissimum præsidium, confugiamus ad misericordem Deum, Patrem æternum Domini nostri Iesu Christi, sponsione promissionum nobis obligatum: Ab hoc Rectore & custode nostro, indesinente gemitu vi promissionum contendamus & efflagitemus: Vt aut receptos nos in gremium suum, & vmbraculo alarum suarum contectos eripiat sæuitiæ tempestatum: aut discussis nubibus, moderatione tempestatum mitiget calamitates publicas: aut depulsis illis, earundem conuersione, retorquet in autores, quæ ipsi struunt ac moliuntur in Ecclesiæ pernitiem. Sed afferamus ad Deum animos non securos aut blandientes cupiditatibus nostris, nec sceleribus & flagitijs contaminatos, nec hypocrisi falsa præ se ferentes, simulatos ex metu periculorum dolores, Sed serio pœniteamus de violata pietate, & Deo multipliciter offenso, ac vero dolore admissa delicta detestemur. Cumq; de misericordia Dei certi simus, emendatis moribus ac posita feritate rectiorem & meliorem ineamus viuendi rationem, ac Deo placentem.

Te ergo

Te ergo O æterne Pater domini nostri Iesu Christi rogamus supplices, vt propter æternum Filium tuũ Iesum Christum μεσίτην ἡμῶν καὶ ἱκέτην, seposita iusta ira tua aduersus peccata nostra induas misericordiam, & propitijs oculis respicias magna confusione falsarum opinionum turbatum misereq; distractum, & spectaculis immanium parricidiorum, ac crescentis in hostibus sæuitiæ minis grauiter consternatum gregem penè decrepitæ Ecclesiæ tuæ. Fulci, sustenta, recrea, & confirma senio ac morbis labantem & pauore trepidantem Ecclesiam. Reprime artificia & conatus Sycophantarum & Hæreticorum, qui vel maliciosè ac petulanter, vel veteratoriè ac fraudulenter corrumpunt doctrinam, tua nobis immensa bonitate restitutam: & delere conantur lucem repurgatæ veritatis. Euerte ac pessunda Architectos Sinoniorum consiliorum & Tyrannos. Declara illustri testimonio iudicium de hac doctrina tuum, quam ex ore & traditione vnigeniti Filij tui domini nostri Iesu Christi sonamus, celebrantes indeficientis misericordiæ tuæ beneficia. Luceat hæc lux nobis & posteritati nostræ perpetuo abs te Fili Dei, qui es lux æterna: & afflatu Spiritus sancti adiunctos nos societati Ecclesiæ tuæ, adducas atq; conuertas ad te, ac sit vox tua rectrix omnium consiliorum & actionum nostrarum, vt tibi grata fiant. Tuere & conserua bene constitutas ac florentes Ecclesias & politias harum regionum. Rege & instrue sapientibus, salutaribus & felicibus consilijs Principem nostrum in hac tanta temporum difficultate, negociorum mole, periculorum varietate ac magnitudine. Largire gubernationem tranquillam ac prosperam & alia bona necessaria corpori. Flecte omnium animos ad te agnoscendum ac celebrandum.

Hæc si vota sæpe & serio ediderimus: improbitate vitæ & morum prius in melius commutata, siquidem cum proposito perseuerandi in delictis stare fides, & inuocatio fieri nequit: impetrabimus absq; omni dubio aut mitigationem, aut depulsionem publicarum calamitatum, quas omnino maiores imminere nobis ex propinquo certò credatis, quàm animus voluptatibus aut spe securitatis perpetuæ ebrius cogitet.

Expresserunt aũt hæc mihi vota hoc tempore tristissima spectacula Ecclesiæ, vt Sophocleo verbo vtar, ἀτίμως καὶ ἀθέως διεφθαρμένης, & ruentium fatalibus cladibus imperiorum: De quibus cum cogitarem, venerunt in mentem mihi, quæ de Regnorum & Rerumpub. Periodis ac mutationibus saniores ac sapientiores Philosophi disseruerunt, non vno argumento, neq; in eandem sententiam, sed opinionibus ac rationibus diuersis: Quarum cum aliquas non prorsus alienas esse animaduerterem ab ijs, quæ traduntur voce & autoritate diuina, & hoc tempore aliquid dicendum esset, de hoc illustri & augusto argumento quædam monendo, præbere occasionem eruditioribus, de eodem vt accuratius cogitent: Iunioribus vero subijcere volui, quæ existimem inquirenda ac notanda esse præcipuè, cum recitãtur aut euoluuntur Historiæ, quibus fatales casus & ruinæ Regnorum ac Rerumpub. exponuntur.

Quæsitum est à sapientibus omnibus omni tempore,

An sit aliqua prouidentia diuina in rebus humanis?

An sint certæ aliquæ Imperiorum Periodi?

Et quæ sint tantarum & tam subitarum mutationum causæ?

Illustria sunt & conspicua testimonia prouidentiæ diuinæ in rerum natura, certa corporum cœlestium &

Ele-

Elementorum ſeries, rati ſtaticꝫ ſiderum curſus ac reditus, ſpecierum conſeruatio, & mentis humanæ noticiæ, quæ ſunt artium fontes. Hæc cum intuentur, fateri coguntur eſſe aliquam primam cauſam mundi architectatricem, à qua condita ſint vniuerſa, & cuius nutu eadem adminiſtrentur ac ſuſtententur. Sed cum aſpiciunt deformitatem Imperiorum, infinitas in omnibus ordinibus hominum, fraudum, vitiorum, ſcelerum & flagitiorum confuſiones, inſtabilitatem & iniquitatem variantis ſeſe in momenta fortunæ, Ignauiam, ſtoliditatem aut crudelitatem gubernatorum in eo faſtigio, in quo eminere ac conſpici debebant ſapientia & virtus, triſtes & tragicos horum interitus, excidia totarum gentium aut diſsipationes, attoniti admiratione ſtupent, conturbatiꝙ & in ancipites diſtracti cogitationes hærent dubitantes, An caſu coëant Imperia, ac rurſus caſu diſsiliant ac dilabantur, vt formicarum agmina: An non ſolis humanis conſilijs aut viribus cogantur atꝙ conſtituantur, & ijſdem, aliàs alijs de cauſis & ex alijs occaſionibus an conuellantur & euertantur: vel an hæc omnia ab occultis & nulli ſatis peruestigatis cauſis gubernentur hoc modo, præter omnium hominum opinionem & ſpem.

Extant multæ querelæ de inconſtantia fortunæ in Imperijs, Noti ſunt Lucani verſus:

Summisq; negatum
Stare diu, nimioq; graues ſub pondere lapſus.

Et Senecæ:

Non ſic Lybicis Syrtibus æquor
Furit alternos voluere fluctus,
Non Euxini turget ab imis
Commota vadis vnda, niuali

Vicina polo, Vbi Cœruleis
Immunis aquis Lucida versat
Plaustra Bootes:
Vt præcipites Regum casus
Fortuna rotat.

Nec profecto tristius vllum spectaculum est, quàm vel oculis vel animo intueri tot florentissimorum Regnorum interitus, de quibus ne quidem ἐρίπεια reliqua sunt. Propter hanc euentuum varietatem de ijs, quę dixi, multa quæsiuerunt Philosophi: Sed explicari res, nisi ex doctrina Ecclesiæ, nequit.

Omitto Democritea, Epicurea & Pyrrhonia. Pompeius prælio Pharsalico victus multa apud Cratippum Philosophum disputat contra prouidentiam, quod in caussa iustiore, vt ipse contendebat, à Deo desertus esset. Et similes cogitationes in rebus aduersis tentant & exercent non Ethnicos tantum, sed eos etiam, quos Ecclesia genuit & instituit, nec raro eosdem, si his indulgeant, in horrendos fluctus dubitationum conijciunt, aut perturbatos extra sese constituunt, aut præcipites agunt in exitium adactos ad desperationem.

Aduersus hæc scandala quomodo sint muniendi animi, ne desperatione deficiant, inquiramus. Ac primo euentuum dissimilitudini turbanti aut languefacienti assensionem de prouidētia, opponamus vota & expressa testimonia scripturæ sacræ, quæ ostendunt, cùm ordinem politicum esse opus DEI, & conseruari ac defendi à DEO, tùm ab eodem & excitari atque adiuuari salutares gubernatores, & cum degeneres Magistratus ordinem diuinitus sancitum turbant, aut dissipant, mutari Impe-

ri Imperia, excitis vicinis regibus, aut commotis populis, qui Tyrannos puniunt, ac leges & honestam disciplinam restituunt. Id docet expressè dictum Danielis, Deus constituit & transfert Regna. Hoc dictum velut Epigraphe præfigatur voluminibus omnium historiarum, & nostras de imperiorum motibus cogitationes dirigat ac moderetur.

Rectè & Plato gubernationem rerum humanarum Deo tribuit, cui suo consilio tanquam instrumenta & media adiungit τύχην καὶ καιρὸν, quibus vult obsequi τέχνην, id est, consilia & conatus prudentiæ humanæ. Sed nos Deo tribuamus, quod docent sacræ literæ, Deum non esse astrictum ad secundas causas, & multa agere atque perficere, absque his, imò sæpe contra ordinem secundarum causarum.

Secernamus autem ab ordine politico vicia deformantia opus DEI, & confusiones, quæ nō sunt à Deo, qui non est autor ἀκαταστασίας, sed oriuntur à furoribus diabolorum & malorum hominum, vel ab humana imbecillitate. Non itaque, vt multi prophani arbitrantur, existimemus temerè ac fortuitò, sine Dei consilio homines concurrisse, vt se iunctis viribus tuerentur aduersus bestias aut latrocinia: nec Imperia casu oriri aut ruere, & deuolui casu in eas gentes, quarum extollitur potentia, nec eas, quæ accidunt in Imperijs florentibus, mutationes casu euenire: Sed certo ac firmiter statuamus, Deum Architectum esse ordinis in Imperijs, & hunc tueri, Ac prohibere, ne à Diabolis & malis hominibus prorsus dilaceretur vastationibus infinitis.

DE Periodis autem Imperiorum, An sint aliquæ, & si sint, certæ nè ac definitæ sint & perpetuæ, An vero

uæ singulis sint politijs propriæ, cum species politiarum plures reperiantur ac diuersæ: Et mutationum quæ sint causæ, maior Quæstio est & perplexior, in qua explicanda cum hæserit Plato, introducit Socratem, sententiam de hac quæstione suam Musis tribuentem, quam illæ vt in re obscura & inextricabili, velut vaticinantes. Arithmetico Ænigmate inuoluunt. Politias, inquit Plato, mutari, cum fundus sesquitertius quinario iunctus duas exhibet harmonias ter auctus. Hæc quo tendant, ne Aristoteles quidem explicauit, qui locum hunc interpretans initia mutationum collocat in momentum tale, quo diagrammatis à Platone expresi numerus fit perfectus: Etsi autem Sybillæ folijs obscuriores sunt hi Platonis numeri, in quibus, vt in alijs eiusdem autoris euoluendis & extricandis plurimi frustra laborarunt: Tamen hoc videtur velle: Imperia ad summam seu perfectionem seu potentiam euecta, cum vltra hanc natura nihil instituat, postea facta conuersione, vt compleatur periodus, & fiat reditus ad principium, degenerare rursus ac ruere, succedentibus gubernatoribus, qui nullis à natura deficiente adiumentis aut præsidijs instructi, ne disciplina quidem excoli aut cicurari possunt.

Etsi itaq; quanta Plato circumscribat Periodo politias diuinare difficile est, Tamen mutationum causas, quas constituat, minus obscurum est: Nimirum certis vicibus temporum, vi ac robore naturæ gigni gubernatores bonos ac præstantes, quorum virtute Imperia tenentur, Postea languefacta vel extincta ea naturæ vi, nasci aut languidiores aut deteriores, qui suis ipsi furoribus euertunt Imperia. Nec Pompeio ex prouidentia causam sui casus, quem iniquum esse censebat, quærenti, inconcinnè respondet Cratippus, Viciosum Reip.

statum

statum exigere Monarchiam: Cumque vicissim interrogaret Pompeium, Quo nobis argumento persuadebis, te melius quàm Cæsarem, si vicisses, fortuna vsurum fuisse?: illo tacente subijcit: Sed in Dei arbitrio ac potestate posita relinquamus. Coniungit itaque Cratippus cum moralibus fatales causas: sed neutras explicat, & Fatales etsi mentione numinis diuini attingit, quales sint illæ tamen ignorat.

Aristoteles omissa prouidentia, & causis fatalibus ac physicis tanquam remotioribus & obscurioribus prætertitis, solas intuetur causas propinquas ac morales: Nam & motus cieri, efficique mutationes, & quasi metas constitui, ac definiri circuitus durationum ostendit vicijs Politiarum, & hominum cupiditatibus, qui seu communibus, ac publicis vicijs & morbis Politiarum, seu alijs causis irritati atque accensi, si moliantur res nouas, præsentem Rerumpub: statum perturbant.

Sæpe vitia tam sunt enormia, vt emendationem necessariam desiderent. Sed conatus etiam optimo consilio suscepti vel hoc fine, vt è statu deteriore Respub: transferantur in meliorem, non in eum tamen, qui spectatur & quæritur, exitum desinunt, sed sæpe ingentem ruinam trahunt, cum res motæ non ab autoribus reguntur amplius, sed semetipsas incitant, & autores impellunt, vrgent & implicant non præuisis difficultatibus. Et effert sese audacia sceleratorum hominum, sicut veteri versu dicitur: ἐν δὲ διχοστασίῃ καὶ πάγκακος ἔμμορε τιμῆς. Non enim vt mouere res nouas, sic euentum præstare in nostra potestate est. Et πᾶσαι μεταβολαὶ πολιτειῶν θανατηφόροι inquit Xenophon. Et secundum Pindarum: ῥάδιον μὲν πόλιν σεῖσαι, ἀλλ᾽ ἐπὶ χώρας ἔσαι αὖθις μόνον δεῖ θεοῦ. Idcirco iubent viri Politici aliqua parua incommoda

condonare consuetudini, ne mota Repub. velut ægro corpore, maiora mala accidant. Et Plato vt delyri parentis, sic senescentis ac morbidæ Reipub. vicia ferenda tegendaq; censet, ne intempestiuis remedijs exacerbata gangrænarum instar aut cancrorum serpant, & depascantur ac consumant corpus vniuersum. Polybius duabus potentissimis ciuitatibus Carthagine & Roma multorum annorum bello de Imperio decertantibus ad extremum succubuisse Carthaginem, & victam conditiones accepisse ob eam maximè causam putat, quod quo tempore inter eas incidit contentio, tum & Carthagine multò quàm ante negligentius, & Romæ multò quàm ante diligentius, mores institutaq; maiorum colerentur, sicut de Romanis Poëta cecinit: Moribus antiquis res stat Romana virisq;. Sed frequentius, non tam Reipub. quàm rerum priuatarum respectus incitat homines ad innouandum aliquid aut turbandum in benè constitutis ac quietis politijs.

Aristoteles publica morbidarum politiarum vicia vno τοῦ ἀνίσου nomine complectitur, quod latè patet, ac dominatur maximè in Democratijs & Tyrannide, quæ cæteris etiam omnibus minus diu durant, & mutationibus maximè sunt obnoxiæ. Vt enim ἰσότης æquatione quadam dissimilium κατ᾽ ἀξίαν copulat animos hominum: sic τὸ ἄνισον eosdem disiungit, neq; vnquam vera inter se firmaq; beneuolentia coalescere patitur. Sed occasiones & ἀφορμαί, à quibus initia & causæ motuum ac mutationum existunt, in hominum moribus sunt & cupiditatibus, nec sunt vniusmodi. Nec eodem modo mouentur aut turbantur Politiæ.

Ac plerunq; alia sunt αἴτια, Aliæ προφάσεις seu prætextus. Alios impellit φιλοκερδία & vniuersim omnis

πλεονεξία

πλεονεξία, quae est νόσημα σύμφυτον ταῖς δυναστείαις secundum Plutarchum, & eo vsq; sese effert, vt nec profundi maris gurgitibus, nec excelsorum montium cacuminibus, nec vastis solitudinibus, nec Europae, Asiae aut Africae limitibus, nec cognati sanguinis Legibus & vinculis definiri atq; coherceri possit. Sed regnat ea cupiditas non minus in priuatorum animis. Ac verissimum est Pausaniae dictum: ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει καὶ ἄλλων ἐνόντων, ἐφ' οἷς βιαζόμεθα, ἄδικοι γίνεσθαι, τὰ κέρδη μεγίστην ἀνάγκην ἔχει. Hominum animis, cum alia quae insunt, tum maximè lucri cupiditas, quasi vim affert, incitans ad iniustè faciendum. Nec ignoti sunt Euripidei versus, qui Iulio Caesari in ore fuerunt.

Plurimos vexat & exagitat φιλοτιμία, δεινὸν κακὸν secundum Tragicum, quae eorum animos, quos occupauit, occulta inuidentia ceu face quadam assiduè perurens quiescere non sinit, & ad ciuilia certamina extrusas nihil sani aut moderati experiri facit. Desiderio. n. crescendi nec superiorem ferre nec parem potest. Vnde de ambitiosis dictum, ὄφις ἂν μὴ φάγοι ὄφιν, μή ποτε γενήσεται δράκων. Contra τὸ ἀφιλότιμον οὐ μικρὸν εἰς πρᾳότητα πολιτικὴν ἐφόδιον.

Nec parua detrimenta affert Rebuspub: φιλονεικία, & contendendi vincēdiq; libido, quae in pugnacibus & pertinacibus naturis ferè non nisi interitu ipsorum aut Rerumpub: cineribus extinguitur. Ac rectè reprehenditur Lycurgus, quod τὸ φιλότιμον καὶ τὸ φιλονεικὸν οἷον ὑπέκκαυμα τῆς ἀρετῆς ceu fomitem virtutis lege iniecerit Spartanis. Vtramq; enim protinus comitantur alia cognata, nec minus Rebuspub. perniciosa vicia, E quorum sunt numero πολυπραγμοσύνη, quauis occasione mouens non necessaria & aliena à vocatione: φιλαυτία

despiciens & quasi conculcans alios: ὕβρις contumelijs afficiens aut iniurijs pares aut inferiores: κακοζηλία fingens & somnians ex sua vel aliorum fortuna, persuasione aut perpetuo duraturæ felicitatis, aut similis vel sapientiæ vel virtutis, similes successus, qualis erat in Demosthene & Cicerone: ἰδιογνωμοσύνη καὶ αὐθάδεια ex admiratione sui & contemtu aliorum suas cogitationes anteferens melioribus ac sanioribus aliorum iudicijs, aut pertinaciter retinens & vrgens semel cœpta, qualis erat in Pericle & Catone: ἀπιστία diffidens alijs & muniens sese amicitijs, societatibus, fœderibus, attractis socijs dissimilibus aut potentioribus, ac clam struens insidias æmulis: Sunt enim πλεονεκτικοὶ & φιλότιμοι καὶ φιλόνεικοι φύσεις omnes infidæ & insidiosæ.

Sed cuncta persequi, & hæc quæ commemorata sunt exemplis illustrare, nimis foret longum. Verè hæc autem & recte dicuntur. Certum est enim sæpe maximos motus in politijs ab his causis extitisse. Sed ἀφορμαὶ tantum sunt καὶ ἀρχαὶ κινήσεων. Hoc quod quæritur nondum explicatur, Nimirum, An sint certæ & fatales Periodi Imperiorum? & si sunt, Quæ sint vltimæ earundem ceu metæ? & ad eas metas an cuncta perueniant Imperia? aut si non attingant, Cur ante tempus deficiant atque concidant? & quibus de causis tota Regna & Respub: deleantur, totæ gentes dissipentur? Assentior minus obnoxias esse motibus, atque ideo durare diutius Politias, quas consociat & continet æqualitas. τὰ γὰρ ἴσα πόλεμον οὐ ποιεῖ. Contra reliquas æqualitatis expertes facilius turbari, ac dissolui & dissilire citius. Sed hanc æqualitatem Aristoteles metitur tantũ gradibus honorum & dignitatum, & lucris atque accessionibus, Non

virtute

virtute, cum hac pauci præditi sint: ac minus religiosa pietate, qua Deo tribuitur, sibi quod dari exhiberique præcipit. Deniq; hoc solum monstrat, quod in præsentia homines mouet ad moliendum aliquid aut turbandum, Non ostendit causas fatalium & vniuersalium mutationum, quas fortasse nullas credidit esse.

Quod ergo neutiquam satisfaciunt hæc sapientibus, nec tamen alia, mente percurrentibus hanc totam propiorem & oculis obuiam rerum naturam, sese offerunt: ideo ad cœlum & ad Astra tanquam Fati tabulam conscendunt aliqui, vt inde causas deducant. Partiuntur imperium orbis terrarum in Zodiaci Trigona ac Dodecatemoria, & in stellati orbis distincta sidera ac τεταρτημόρια cœli, atq; inerantium insignes Synodos & luminum deliquia. Singulis Regnis etiam & regionibus singulas errantes itidemq; insigniores inerrantes stellas præficiunt, quasi opifices & Architectos publicorum fatorum, quæ ad decursus eorum syderum vi luminis sese commouentes, quasi exundant in subiectas terras, inq; his naturis & ingenijs hominum noua quadam affectione in melius aut deterius perculsis atq; imbutis, & ad consilia, conatus, molitiones, aut salutares aut perniciosas impulsis, efficiunt mutationes ad alterutram fortunam, prosperam vel aduersam, aliàs extollendo prostratam ac iacentem, aliàs deprimendo florentem Rerumpub. conditionem, pro ratione habitudinis suæ ad eas terras vibratiq; luminis & positus in cœlo.

Romæ, cum conderetur, ex propinquo radijs verticalibus, effulsisse tradunt vltimam stellam in cauda vrsæ maioris, atq; hoc positu ei despondisse Imperium Orbis terrarum. Inde digredienti successisse latus Persei &

C caput

caput Serpentis, quæ hostilibus radijs Imperium destruxerint. Eandem stellam, cum supra Byzantium constitisset, ex vrbe Romana sedem Imperij eò traduxisse, & postea Francis, tandem Germanis idem Axioma attulisse. Asiam & Græciam, quando Sarracenicis & Turcicis armis deuastatæ ac sub iugum redactæ sunt, tradunt infestis è vertice radijs capitis Medusæ, quod sinistra manu tenet Perseus, pulsatas esse: & ex eiusdem sideris effulsione simili, in easdem calamitates præcipitatam esse vlteriorem Italiam, qua hodie latè patet Regnum Neapolitanum.

Etsi autem hæc & similia alia à sagacibus ingenijs ex euentu animaduersa, & coniecturis eruditis ad decursus viresq; siderum accommodata nequaquam repudio, neq; infitior, magnam & admirandam (sed neutiquam satis peruestigatam) esse vim & efficaciam luminis cœlestis in totum orbem Elementarem, quem vt circumflexu suo cœlum complectitur, Ita Cœlo affixa sidera alias aliter vibratu radiorum feriunt atq; afficiunt: deniq; multas concurrere & quasi conspirare causas fatales, Physicas & morales, de quibus supra dixi, non ignoro, cum quasi à fundamentis euulsa corruunt Imperia: Tamen quantum de cœli viribus exploratum est, hoc omne vim tantum particularem habet. Propterea ratæ & immotæ non sunt Periodi Imperiorum ex circuitibus cœli aut syderum deductæ, & ex his quidquid de Periodis & causis mutationum eruitur atq; extruitur, hoc mutilum & imperfectum est, nec eo cognito mens humana acquiescit. Nisi ergo coniecturis Philosophorum adiungantur testimonia & exempla Ecclesiæ, necesse est eas hac in parte hærere ac deficere.

Vt expleamus autem, quod deest, præsidia doctri-

næ sacræ assumemus, quæ sola, vt ad autorem custodemq; ac vindicem ordinis politici, Sic ad primam & vniuersalem mutationum causam nos deducit & Periodis constitutis metas designat, quas rarissimè aut nunquam excedunt, non sæpe assequuntur Imperia.

Periodus vniuersalis definitur in Daniele Septuaginta hebdomadum mentione, quibus tempus exprimitur ab instauratione Templi & politiæ post captiuitatem Babylonicam vsq; ad Christum. Complectuntur illæ autem annos circiter quingentos. Hanc Periodum lege quadem sancita diuinitus, magnis Imperijs fatalem esse, & vniuersales mutationes afferre, ostendunt omnium temporum Historiæ, si à prima antiquitate repetantur. Compertum est enim magno exemplorum consensu ea circumacta, in ipso quasi articulo anni quingentesimi, vel paulo ante mutationes incidere, quibus vel euersa regna, vel translata alio, esse desinunt, vel in nouam commutantur formam.

Ac seruauit eandē Deus ipse in suo populo. Tot enim sunt anni ab exitu populi ex Ægypto vsq; ad ædificationem Templi. Totidem annos stetit utrunq; Templum: & durauit Principatus Ducum: ac post hos Regum successio: & à captiuitate restituta gentis Iudaicæ politia. Totidem annos Assyrij tenuerunt Asiam: Imperarunt Athenis Reges: Stetit Respub. Laconica, Rexerunt Rempub. Romanam Consules: Sedes Monarchiæ fuit vrbs Romana ab Augusto vsq; ad Valentinianum vltimum Constantij & Placidiæ filium. Vertitur & nunc quingentesimus annus, quo rerum in Orbe Christiano potiuntur Germani, & Regna sunt, Gallia, Polonia, Vngaria. Nec si pauci anni desint, non absolutam esse periodum putandum est. Sæpe enim ma-

gnitudo confirmatorum scelerum vrget ac præcipitat fata.

Sed non est, inquies, hæc periodus perpetua & Catholica? Constat enim regna non pauca vix dimidium eius exegisse. Monarchia Persica vix annos ducentos triginta: Græca non multo plures compleuit: Romani Reges expulerunt anno ab vrbe condita ducentesimo, quadragesimo quinto. Huius dissimilitudinis quæ sunt causæ? Explicat & has causas vox doctrinæ cœlestis, quas ordine percensebo. Ostendi Imperia non esse opera humanæ industriæ aut calliditatis, sed à DEO ea condi, euehi & sustineri, ac vicissim ab eodem deijci ex alto ac dissipari. Nec eas vicissitudines mutationum, quæ accidunt Imperijs efflorescentibus aut fathiscentibus, casu euenire, Sed diuina dispensatione propter antecedentes causas. Ita autem extollit Imperia, Si quos in hoc summo fastigio collocat ad gubernacula, eosdem ornat etiam, armat & munit potentia & autoritate, Sicut dicitur in Psalmo: Qui das salutem Regibus.

Autoritas enim seu Maiestas in principe singulare donum DEI est, & comparatur quatuor rebus præcipuè, quæ & ipsæ sunt singularia Dona Dei, Sapientia: Virtute: Felicitate: & beneuolentia seu inclinatione animorum in populo. Ac virtutes quidem maximè dignæ principe sunt: Vera & Religiosa pietas erga Deum, quam præire ac prælucere oportet cæteris: Deinde Iusticia, Clementia, Sedulitas in officijs uocationis, Fortitudo, Temperantia, Castitas, Munificentia, Veritas ἀρχὴ μεγάλων ἀρετῶν, de qua Salomon inquit: Misericordia & veritas custodiunt Regem, & Clementia fulcitur thronus eius, At secundum eundem, Principis Mendacis omnes sunt ministri mendaces.

In

In Scipione quanquam adolescente, autoritas tamen & maiestas tanta erat, vt in sententiam pertraheret suam, maximam Senatus & Nobilitatis Romanæ partem, periculosissimo rerum statu. Lucebant in eo Sapientia excellens & virtus eximia, & felix erat vtraq;: Illa in consulendo rebus desperatis: hæc in patria defendenda, Vnde apparebat eum adiuuari diuinitus. Incenduntur autem animi hominum admiratione sapientiæ ac virtutis, & opinione præsentiæ Dei seu auxilij diuini. Hæc quanquam multum conducant ad autoritatem parandam ac tuendam: tamen accedere oportet & quartum Dei munus, nimirum inclinationem animorum diuinitus factam in populo, de qua dicitur in historia Regum: Et abijt cum eo pars exercitus, quorum Deus tetigerat corda. Item, vt oculus videat & auris audiat, Deus facit vtrunq;.

Hæc eadem illustriora sunt & conspectiora in Dauide, qui cum esset humili & obscuro loco natus, & pusilli corporis specie contemtus, atq; inter greges ouium educatus, neq; à se quidquam afferret tanto dignum fastigio, regno tamen magno, populi studio potitus est. Tales ergo principes si gubernacula teneant, quibus autoritatem circumdat Deus ipse, his quibus dixi nitentem fulcris, florent & consistunt Imperia. Mediocritas etiam in ijsdem retinet & tuetur Imperia cum autoritate. Si contrà rerum potiantur principes impij, stolidi, ignaui, iniusti, rapaces, sæui, mendaces, polluti sceleribus, flagitijs & libidinibus: aut si commutata vitæ ratione degenerent à semetipsis: & si hæc vitia regnent etiam in subditis impunè, qui ferè ad exempla principum sese componunt, præsertim si ita radices egerint, vt extirpari nequeant, amittitur autoritas & sequuntur pœ-

næ, quæ mutationes accelerando constitutos terminos multis seculis anteuertunt. Hæc scelera, vt dixi, non sunt à Deo, sed ab hoste generis humani Diabolo, qui, vt testantur literæ sacræ, summis ordinibus infestius astutiusq; insidiatur quàm alijs, quod horum saluti publicam vniuersorum salutem inclusam esse intelligit, & accedunt furores malorum hominum, quos occupat & exagitat Diabolus.

Etsi autem magna Diaboli potentia est, apud impios præsertim, non mutantur tamen politiæ, nisi Deo volente & ordinante, Ac punit Deus omnium gentium peccata mutationibus imperiorum & vastationibus. Idem cum sit agens liberrimum, vt se ad causas secundas non alligat, sic neq; ijs periodorum metis vincitur aut astringitur, quas constituit, sed abrumpit, aut prorogat, vel etiam varijs mutationum vicibus interrumpit ceptos cursus liberrimè propter causas positas in potestate nostra, quibus ipsi fata nobis cudimus & accersimus. Demonstrat hoc Salomon cum inquit: Propter iniustitiam transferuntur regna de gente ad gentem. Itē, propter delicta terræ cito alij post alios fiunt Principes, Et propter virum prudentem & intelligentem durabilius est Imperium: Propter peccata ergo Principum & populi nulli diu regnant, aut multi discordes regnant, quorum alij pellunt alios: aut prorsus destruuntur Imperia & traduntur alienis, totis stirpibus excisis, & gentibus deletis, regionibus deuastatis. Et de Tyrannis, quibus Deus metas constituit, vltra quas progredi nequeunt, Psalmus inquit: Fient dies eius pauci. Ac sæpe prædicitur, Ideo non dari salutares principes, vt puniantur peccata populi, cum ingrauescunt. Vt Esaiæ tertio, Auferet Dominus bellatorem, & Iudicem & Prophetā.

Est

Est autem ferè initium mutationum & ruinæ ab Imprudentia Principum, aut eorum qui præsunt, cum scilicet aut per se stolidi & amentes non intelligunt gubernationem: aut recta & salutaria monentibus non obtemperant: Sed mordicus conceptas sententias retinent & exequuntur: aut pluris faciunt insana & exitiosa furiosorum hominum, quàm prudentium recta & moderata consilia. De his Psalmus inquit: Fecit eos errare in inuio & non in via. Et Esaias Propheta ait: Dabo pueros principes eorum. Semel turbatis consilijs multi deinceps sequuntur errores, sicut dicitur, Æger animus semper errat. Paulatim & virtus ipsa languescit, & accedunt infelices impetus animorum & actiones infelices, vt moueantur res non necessariæ, & attrahantur certamina maiora Viribus, quibus autores succumbunt. Extant in hanc sententiam dulces & elegantes Versus in oratione Lycurgi contra Leocraten.

ὅταν γὰρ ὀργὴ δαιμόνων βλάπτῃ τινὰ·
τούτῳ πρῶτον ἐξαφαιρεῖται φρενῶν.
τὸν νοῦν τὸν ἐσθλόν, εἰς δὲ τὴν χείρω τρέπει
γνώμην, ἵν' εἰδῇ μηδὲν ὧν ἁμαρτάνει. Id est.

Iratus ad pœnam Deus si quos trahit
Aufferre mentem talibus primum solet
Caliginemq; offundit, vt ruant suas
Furenter in clades, sibi quas noxijs
Accersiuerunt vltro consilijs malis:

Et Lucani Versus noti sunt:

Hoc placet ô Superi cum vobis vertere cuncta
Propositum, nostris erroribus addere Crimen:
Cladibus irruimus, nociturasq; poscimus arma.

Talis

Talia cum fiunt, labefactatur autoritas, aliter iudicat consensus bonorum, aliò inclinant animi quàm antea. Mutatur verô & cum aduersitate fortunæ beneuolentia populi, & crescit contemptus, ac per se Regum atq; gubernatorum degenerum, quando tendunt ad interitum, prima pœna est autoritatis omissio, de qua dicitur in Psalmo: Effusus est contemptus super principes. Ingrauescentibus his ruina propinqua est. Nec de singulis tantum regibus aut principibus, sed de totis etiam hæc intelligantur Regnis, Respub. & politijs.

Peccata verò propter quæ mutantur Imperia pœnis & cladibus publicis, tria in doctrina sacra indicantur maximè insignia, quæ magna ex parte concurrunt atq; coniunguntur. Nimirum ἀσεβεία, ἀδικία & ἀσέλγεια. Impietas Ecclesiam: Iniustitia politias & communem generis humani societatem: Luxuria Oeconomias turbat aut vastat corrupta propagatione familiarum adulterino semine. Sed & singulorum detrimenta redundant in vniuersas. Domesticæ disciplinæ vicia penetrant in Rempub;. Rei pub; vicia vicissim in domos singulorum. Et contagia vtriusq; corripiunt Ecclesiam. Sicut è conuerso labascente Ecclesiastica disciplina, collabuntur cœteræ. Pietate enim extincta, frigescit studium honestatis & virtutum. Ac ferè perpetuò Idolatriam omnem comitantur fœdæ commixtiones libidinum, vel Pauli Apostoli testimonio ad Romanos. Et vicissim commixtiones aut illegitimæ aut promiscuæ & libidinosæ gentium, quæ religionibus discrepant, pariunt earundem confusiones.

De Heliaca vrbe noti sunt versus:

ἤλις καὶ μεθύει καὶ ψεύδεται: οἷος ἕκαστος
οἶκος, τοίη μὲν καὶ ξυνάπασα πόλις

Heliaca

Heliaca vrbs simul est mendax atq; Ebria: Talis
Tota vrbs est, domus vt quælibet esse solet.

Et in politijs vsitatum est, vt gubernatorum mores imitentur & effingant subditi: πέφυκεν γὰρ ὡς ἀεὶ πρὸς τὰς γνώμας τῶν ἀρχόντων ἐκτυποῦσθαι τὸ ὑποχείριον. Ἀσεβείας nomine vtrumq; complector extremum: Cùm δεισιδαιμονίαν, quæ superstitione sua sibi comminiscitur ac fabricat numina, ac suos instituit cultus contra interdicta diuina, vnde εἰδωλομανίαι existunt: & ὑπόκρισιν simulato religionis Zelo corrumpentem recte tradita maliciosè: Tùm βεβηλότητα Epicureo contemtu ridentem Deum atq; aspernantem religiones omnes pariter, tanquam fabellas aniles, aut commenta inania ociosorum hominum excogitata ad terrendos homines,

Ἀδικίαν cum nomino, vniuersalem iniustitiam significo, qua non tantum Tyrannidem & rapacitatem superiorum, ac cæterorum ordinum inter se fraudes, Sycophantias, contumelias, iniurias, latrocinia, direptiones, deniq; ὕβριν omnem, sed & negligentiam magistratuum ac singulorum intelligo, in tuenda disciplina, colendisq; officijs, pertinentibus ad conseruationem publicæ tranquillitatis, & in operibus vocationis.

Ἀσελγείας nomen ex ἄση καὶ ἄλγος factum, abusum significat voluptatum omnis generis, non tantum ad tædium, nauseam & fastidium, sed & vsq; ad eneruatæ ac fractę naturæ languorem doloremq;, complectens libidines, helluationes & luxuriam omnem.

Hæc sunt peccata illa, quæ abominatur Dominus, propter quæ fame, peste, bellis, incendijs, exundationibus, terræ motibus, dissipat, absumit, delet totas vrbes, familias, gentes, Regiones, Respub: Regna, & Monar-

chias: Has clades publicas, quandoque præuijs in natura signis portendit ac prænunciat, vt sint conciones de ira Dei, & aliquos reuocent ad pœnitentiam. Atque eam ob causam pœnas differt, concedens spatium ad resipiscendum, vt aliqui seruentur. Quapropter si non protinus sequantur pœnæ, nec cuncta vno deleantur impetu, id tribuamus misericordiæ diuinæ, sicut sonat dictum Ieremiæ: Misericordiæ Domini, quod non consumpti sumus.

Cum ergo causas Periodorum & mutationum in Imperijs quærimus, non procul vagemur animis, nec ad sydera euolemus: (etsi nec Astrorum vim vt secundarum causarum, quibus tanquam medijs vtitur Deus, nec quæ proponuntur, ostenta portentaque contemni vult) Sed quid in Ecclesia, Politijs & Oeconomijs fiat, consideremus. Si regnant in Ecclesia falsæ, impiæ, fanaticæ, blasphemæ opiniones, aut Idola, & conflictantur inter se docentes: Si in politijs impune grassantur Tyrannides, seditiones, latrocinia, Imposturæ, fraudes, & licet cuilibet quod libet: Si disident coniuges, & vagis ac prohibitis libidinibus impunè contaminantur Oeconomiæ & adulterantur familiæ: non dubitemus impendere tristes, atroces & propinquas pœnas.

Contra, si in Ecclesijs bene constitutis sonet et exaudiatur pura et incorrupta vox Euangelij, legitimè administrentur Sacramenta, & Deus rectè inuocetur, si celebrentur honesti congressus in templis religionis causa, & colantur ac exerceantur in scholis studia pietatis & literarum: Si magistratus debita cura tueantur Leges, iudicia, disciplinam: Subditi obtemperent, sint concordes, quærant victum honestis artibus, quibus vitæ opus est, cultura agrorum, mercatura, opificijs, ædificent ac

muniant

muniant vrbes aduersus latrocinia, Et magistratuum ac subditorum voluntates spectent ad hunc finem, vt in hac societate Deus rectè colatur præceptis diuinitus nō fictæ obedientiæ officijs, & vt singulis bene sit: Ac si propter has causas patriam communi animo & consilio defendant: Deniq; si in domestica consuetudine vitæ Mariti & vxores se casto synceroq; amore mutuo complectantur, certent inter se officijs mutuæ beneuolentiæ colloquantur de Deo, rectè educent & instituant sobolem assuefactam ad agnitionem Dei & inuocationem, et ad literarum ac virtutum amorem & cultum, si grauiter regant familiam, & inuocent vniuersi vna voce Deum, communicatisq; inter se fideliter consilijs & operis, constituant & administrent res domesticas: Talem politiam necesse est diu beatam manere ac florentem.

Hæc de Periodis & mutationum causis in Imperijs verè & rectè dicta esse existimo: etsi propter breuitatem nec compræhendi, nec, vt par erat, exponi potuerint omnia. Hortor autem viros sapientes & in Repub. versatos, atq; in varijs vitæ negocijs exercitatos, vt de his rebus, quæ infinita constant varietate, ipsi accuratius cogitent.

Cum autem hæc ipsa vera bona nobis communicarit & huc vsq; mediocriter conseruarit, imo & turbata atq; interrupta bellis & peste cum reddiderit nobis misericors Deus immensa bonitate, grati agnoscamus magnitudinem misericordiæ diuinæ erga nos, & pro ea gratias agamus assiduè. Deinde cum didicerimus quibus causis offendatur Deus, & accelerentur pœnæ fatales ac publicæ, oremus filium Dei, vt ipse nos Spiritu suo regat, ne in talia peccata culpa nostra ruamus, aut

impulsu Diaboli præcipitemur, neue sponte accersitis furoribus, vt multi faciunt, obruamus aut repellamus hæc dona, & irritemus iustam iram Dei, ac pœnas immota iustitiæ diuinæ Regula decretas ac destinatas, ne nobis attrahamus. Quibus exagitentur Ecclesiæ contentionibus, qualia machinentur hostes Ecclesiæ, ante oculos est. Quare pœnitentia, & vera Inuocatione flectere Deum studeamus, vt nostras Ecclesias & harum hospitia seruet, nec sinat confirmari, aut vincere eos, qui Idola, blasphemias & errores stabiliunt, quibus Deus contumelia afficitur.

Te rogamus ergo Æterne Deus, protege & guberna nos propter gloriam & veritatem tuam, vt tuas laudes constanter sonemus. DIXI.

QVÆSTIO DE IVSTITIA FIDEI, QVOMODO HOMO IVSTIFICETVR CORAM DEO, ET QVÆ SIT *natiua & genuina sententia Particularum exclusiuarum: Opposita recenti Sophisticæ Flacianorum, obscuranti & peruertenti illustrem doctrinam de hoc articulo Euangelij, quam rectè sentientes Ecclesiæ defensam contra Pontificios hucusq; constanter retinuerunt.*

Proposita in promotione Magistrorum à M. Christophoro Frey Austriaco.

VEtus est verbum: Dicere nunquam est gratum, nisi cum est necessarium: Ita existimo & prolixam, seu commemorationem seu excusationem, cur in hoc solenni & amplissimo congressu dicere instituam, minime gratam esse posse: cum causæ, quæ dicendi neces-

sitatem

sitatem mihi afferunt, vobis vniuersis & singulis explorate sint perceptæ & cognitæ. Non enim cuiquam ignota esse potest consuetudo Academiæ, ex honestissimis causis nata, atque optimis rationibus profecta, qua (vt non tam specimen nostræ eruditionis, quàm multo magis vt indicium Reuerentiæ & obedientiæ erga præceptores, à quibus honores accepimus, edamus ac declaremus) proponere aliquid in medium iubemur, quod Reuerendis Dominis præceptoribus occasionem præbeat, de aliqua doctrinæ necessariæ parte erudiendi iuuentutem scholasticam. Quare etsi in hoc doctissimorum virorum & eruditorum adolescentum venerando consessu, minimè sum ad dicendum idoneus: tamen studio obedientię (cuius maior laus esse solet, quàm ingenij aut eloquentiæ) hoc dicendi onus imponi mihi patior: & à vobis, Magnifice Domine Rector, Reuerendi & clarissimi viri, Professores veræ doctrinæ de Deo, & optimarum artium in hac Academia, & iuuenes studiosi, ea qua par est, Reuerentia peto, vt qua alios sæpe ante me benignitate audiuistis, eadem me quoque humanissimè complectamini.

Affero autem quæstionem pertinentem ad doctrinam de Iustificatione, quam desertores huius Academiæ, qui Flacium Magistrum secuti, nouum sibi doctrinæ genus fingere, & comminisci moliuntur, Sophisticis præstigijs, & tetris furoribus obscurare & corrumpere non desinunt. Sed prius de hoc præcipuo articulo Euangelij, Summam veræ sententiæ, quam Dei beneficio in hac Academia & Ecclesia sonantem, scio assiduè proponi & inculcari, repetam, vt cuius Ecclesiæ ciuis sim, hoc etiam in loco publicè profitear.

Cum Dominus noster Iesus Christus, complectens

 summam

summam Euangelij, iubeat in suo nomine prædicare pœnitentiam & remissionem peccatorum, semper, quotiescunque de iustitia fidei, conscientiæ erudiendæ sunt, ordiendum est à ministerio verbi, per quod efficax est Spiritus sanctus, id est, à prædicatione, quæ & arguit peccata, & ostendit beneficia Christi. Primum enim in his, qui iustificantur, necesse est existere dolores conscientiæ seu contritionem, id est, pauores in corde, agnoscente peccata, statuente Deum irasci peccatis, & dolores de peccato. In his terroribus erigenda est conscientia fide, quæ credat & statuat nobis remitti peccata, & nos iustificari, id est, iustos seu acceptos reputari, & hæredes esse vitæ æternæ GRATIS propter Christum, cuius iustitia nobis imputatur, cum fide eam appræhendimus.

Hoc modo cùm in contritione seu pœnitentia nos consolamur, singuli credentes certi esse debent, se esse iustos, id est, coram Deo acceptos non propter dignitatem propriam, sed propter Christum, quem solum intuetur & appræhendit fides. Simul autem cum hac consolatione, quam corda accipiunt, verè Spiritus sanctus excitat corda, vt incipiant habere Spirituales motus, pacem, & lætitiam in Deo, dilectionem Dei & proximi, & totius nouitatis inchoationem. Neque tamen aut propter contritionem, qua fit initium conuersionis, nec propter inchoatam nouitatem, imò nec propter fidem, quatenus est qualitas in nobis, persona iusta & DEO accepta est: Sed in vniuersa vita, est, & manet, persona iusta propter obedientiam mediatoris, quæ longè supra omnes virtutes in nobis collocanda est.

Hæc est simplex & vera, non spinosa, non intricata

cata ſententia, in qua nihil ineſt Sophiſtices, de modo
iuſtificationis noſtræ coram Deo. Et manifeſtum eſt
hanc ſententiam congruentem cum teſtimoniјs Prophe
ticis et Apoſtolicis perſpicue et euidenter traditam eſſe
cum in omnib. ſcriptis præceptorum noſtrorum Luthe-
ri, Philippi, & aliorum: tum inprimis in aureo libello
Examinis Theologici, Vbi cum quæritur : QVO-
MODO ACCIPIAT HOMO remiſsionem
peccatorum & reconciliationem, ſeu iuſtificationem, &
donationem Spiritus ſancti & vitæ æternæ, diſertè re-
ſpondetur: Homo IN CONVERSIONE, id eſt,
in veris doloribus & pauoribus accipit remiſsionem
peccatorum, propter Mediatorem filium Dei, Domi-
num noſtrum Ieſum Chriſtum, Deum & hominem,
gratis, ſola fide, non propter noſtram dignitatem, ſeu
propter virtutes proprias, aut propria opera ſeu meri-
ta. Cumq; fide erigimur, & accipimus remiſsionem
peccatorum, filius Dei verè eſt efficax, & voce Euan-
gelij dicit conſolationem in cordibus, ac fide ſimul acci-
pimus imputationem iuſticiæ ſeu reconciliationem, &
Spiritum ſanctum, & efficimur hæredes vitæ æternæ
gratis propter Chriſtum. Idem dicitur & in eruditiſ-
ſima definitione Iuſtificationis, quæ iuxta Paulum eſt
ACCEPTIO remiſsionis peccatorum & reconci-
liationis ſeu acceptationis gratuitæ propter filium Dei,
ſeu imputationis Iuſtitiæ Chriſti, quæ cum fide accipi-
tur, veriſsimum eſt, ſimul filium Dei corda viuificare,
dicere conſolationem in cordibus per Euangelium, &
Spiritu ſancto accendere tales motus, qualis eſt ipſe.

Valde autem illuſtrat totam doctrinam de Iuſtifi-
catione, Dialectica declaratio vocabuli IVSTICIÆ
FIDEI, Quod certum eſt, non eſſe qualitatem, non

habi-

habitum, non impreſsionem, non implantationem, in nobis vllam, Sed eſſe Relatiuum nomen, cuius fundamentum eſt Iuſtitia, id eſt, tota obedientia & meritum filij Dei. Terminus eſt perſona agens pœnitentiam & credens in filium Dei. Inter hæc relatio, quæ propriè eſt iuſtificatio, eſt applicatio obedientiæ, & meriti Chriſti ad perſonam agentem pœnitentiam, & credentem in filium Dei. Quæ applicatio non fit in momento ignoto aut inſenſibili: ſed fide in vero agone conſcientiæ luctante cum pauoribus & deſperatione, fiducia meriti mediatoris, quo ſolo nititur, de qua fide Auguſtinus inquit: Credens ſcit ſe credere. Neq; applicatio illa aliud eſt, quàm acceptio remiſsionis peccatorum & imputationis Iuſtitiæ Chriſti & acceptationis ad vitam æternam.

Sicut autem promiſsiones Euangelij conſtat & gratuitas eſſe & vniuerſales: Sic vtrumq; rectè dicitur: & imputationem iuſtitiæ eſſe gratuitam, id eſt, ex ſola miſericordia Dei contingere propter filium: & in Euangelio offerri omnibus, qui conuertuntur & credunt, id eſt, qui in ſeria agnitione peccatorum & ſenſu iræ Dei fide ſeſe erigunt, & in promiſsione gratiæ acquieſcunt, atq; ita fide accipiunt & ſibi applicant Iuſtitiam oblatam in promiſsione, qua teguntur peccata ipſorum, qua reconciliantur Deo, qua acceptantur pro iuſtis, ſeu pronunciantur à Deo iuſti propter Chriſtum, & ſimul donantur Spiritu ſancto & vita æterna.

Nequaquam vero fit iuſtificatio extra conuerſionem aut ſine conuerſione. Nec hi, qui non conuertuntur ad Deum, iuſtificantur: Nec vel contritio præcedens fidem, vel inchoatio nouitatis ſpiritualis, quæ fit in conuerſis, & quæ eſt initium vitæ æternæ, à fide & iuſtifi-

catione

catione diuelli aut separari potest, sic vt non adsit, aut vt non sequatur necessario.

Nam etsi distinguenda sunt hæc, neque in vnum Chaos miscenda, ac confundenda sunt, quæ tum de tota conuersione, & huius partibus, tum de iustificatione peculiariter tractari atque explicari solent: tamen arctissimis vinculis sic ista inter se connexa & copulata sunt, vt remissio peccatorum seu reconciliatio nunquam diuelli, nunquam distrahi aut possit aut debeat à præsenti conuersione: Et vt immutabili ordine sine successione aut interuallo temporis sequatur renouatio, quæ certè cum fide accipiente remissionem peccatorum perpetuo & immutabiliter coniuncta est. Si quis .n. ad Deum seriò conuertitur, in eo certum est simul fieri iustificationem & viuificationem, quæ est ipsa regeneratio. Accipit enim homo simul fide vtrumque beneficium, remissionem peccatorum & Spiritum sanctum, qui cum sit Spiritus gratiæ & precum, non est ociosus, sed tales motus efficit qualis est ipse. Neque vero sequitur inde confusio remissionis peccatorum & nouitatis spiritualis: Quia etsi inchoatur nouitas: tamen nec est, nec dicitur persona coram Deo iusta in hac vita propter nouas qualitates, sed consolatio hæc firmiter retinetur, de qua mens in pauoribus præcipuè angitur: Non solum in conuersione, sed etiam post conuersionem in hac vita semper personam & esse & manere iustam, id est, acceptam Deo & habere remissionem peccatorum propter filium Dei, qui semper manet mediator, velut vmbraculum amplectens nos, & tegens nostras sordes, quæ reliquæ sunt etiam in sanctis & renatis in hac vita.

Hæc consolatio vt perpetuo firma & rata sit, ne homines vllo vnquam tempore ad ea, quæ in sese vel re-

periunt, vel non reperiunt, deducantur, Sed vt simpliciter sciant, iustitiam nostram coram Deo esse aliquid extra nos, videlicet obedientiam, & meritum filij Dei, apprehendendum fide: Deniq; ne propter indignitatem propriam in dubitationem incidant: traditæ sunt ad hũc ipsum vsum à Paulo particulæ exclusiuæ, quæ ad doctrinam de causis Iustificationis proprijssimè pertinent, quales sunt: GRATIS, sine lege, sine operibus legis, non ex nobis, non ex operibus, non nisi ex fide, non in seminibus, vt in multis, sed in semine, tanquam vno, qui est Christus, Quas omnes et hac particula compræhendi certum est: SOLA FIDE, quæ quomodo explicanda sit correlatiuè, Dei beneficio in nostris Ecclesijs, omnibus notum est.

Sic autem semper & intellexit & explicauit vno eodemq; & consentienti modo perpetua vox Præceptorum nostrorum particulas exclusiuas, vt intelligatur, per eas, excludi ac tolli omnem in iudicio Dei dignitatem omnium operum, quantacunq; in hominibus siue renatis siue non renatis reperiri in hac vita vllo vnquam tempore possunt, ne sint causa seu meritum iustificationis seu reconciliationis cum Deo. Hæc explicatio, quæ & cum natiua scripturæ sententia congruit, & in omnibus ferè paginis scriptorum, quæ in hac schola edita sunt, assiduè repetitur & inculcatur, Satis clarè testatur, filio Dei debitum honorem integrè tribui: & consolationem certam conscientijs territis proponi & confirmari: & legis & Euangelij discrimen illustrari: & inuocationem magis accendi, cùm inseparabiliter copulantur iustificatio & conuersio, id est, cum à iustificatione neq; contritio, neq; fides, neq; nouitas spiritualis sic tollitur ac remouetur, ne adsit in his, qui

iustifican-

iustificantur, aut ne sequatur necessariò & cum fide perpetuò coniuncta sit renouatio, quæ est inchoatio internæ & externæ obedientiæ. Etenim disertè monstratur, illa omnia tantum vt connexa esse cum iustificatione, non verò poni, vt causam vllam seu meritum iustitiæ: Et nominatim hoc inculcatur: Christi obedientiam (quam non aliæ uirtutes, sed sola fides apprehendit & accipit) perpetuò esse & manere vnicumpreciū, meritum & impulsiuam causam Iustificationis nostræ.

Sed vt in alijs doctrinæ Ecclesiarum nostrarum partibus multis, sic & in hoc præcipuo ac summo salutis nostræ fundamento, veram, simplicem, ac genuinam Pauli sententiam desertores huius Academiæ, Flacius & eius manipulares, nouis opinionum commentis obscurare & inuoluere, atq; etiam oppugnare & exagitare non verentur. Nam & conuersionem ac iustificationem certis quasi temporum momentis & interuallis dirimunt: & exclusiuas particulas nouo quodam modo sic interpretantur, vt impudenter affirment, his tolli ac remoueri omnem omnino operum præsentiam, vnà cum benè operandi necessitate, Et vt Andabatarum more in tenebris pugnent, Sophisticè ludunt præstigijs & ambiguitate verborum, de actu iustificationis, seu de Articulo, puncto, momento, circulo, theatro, foro iustificationis, Mouent & Tragœdias mirificas mentione bonorum operum, Cum quidem negare non possint, bonorum operum appellatione sæpè totam conuersionem, hoc est, non solùm fidem, sed etiam contritionem, inprimisq; nouitatē spiritualem inchoatā significari. Etsi aūt nec ipsi prorsus audent à doctrina de Iustificatione remouere contritionem & fidem: De quib. tamen mirificè præstigijs ludunt, dum contritionem fa-

ciunt meram passionem, subitò & violenter cordi impressam, & fidem fingunt motum quendam sine nostra cogitatione aut assensione infusum: Tamen impudenter à fide, quadam velut successione temporum auellunt nouitatem, et eam, si adsit, tanquam impedimentum perpetuum iustificationis esse imaginantur, Et vt gnauiter sint impudentes, Pauli Apostoli dicta huc detorquent, & voces istas vrgent: Sine operibus, & ei qui non operatur, sed credit in eum qui iustificat impium, easq́ contra Pauli genuinum sensum, dissimiles fingunt cęteris valde perspicuis & illustribus explicationibus: Non ex operibus, non ex nobis, exclusa est gloriatio etc. Item, Iustificat impium (videlicet agentem pœnitentiam) Allegant et ex Augustana confessione et eiusdem Apologia, et ex scriptis Reuerendi Patris D. Lutheri, sententias truncatas & mutilatas, in quibus nonnunquam addita iusta declaratione, hæ voces vsurpantur: Homines iustificantur, etiamsi nulla bona opera habeant. (videlicet si modo conuertantur.) Dilectio sequitur fidem. Et: opera non præcedunt iustificandum, sed sequuntur iustificatum, (quod intelligere debebant de ordine naturæ, non de successione temporum.) Item: Bona opera non habent locum in articulo Iustificationis, (videlicet intelligendo articulum non de actu momentaneo: sed de ea parte doctrinæ, in qua de causis iustificationis dicendum est. Non enim profectò bona opera eo loco habenda sunt, vt causa vlla sint, seu precium seu meritum iustitiæ.) Sed omissis his necessarijs declarationibus calumniosè & sycophanticè illi detorquẽtes omnia ad suas imaginationes falso conceptas, vniuersam doctrinam deprauant, & necessariam explicationem de particulis exclusiuis traditam rabiosè arrodunt

& alla-

& allatrant. Cum autem maximè opus sit articulum de Iustificatione clarè & perspicuè extare, & iuuentutem scholasticam utile sit asiduè moneri de Sophismatis scelerate ac petulanter confictis: Reuerenter & qua decet obseruantia oro Reuerendum et Clariss: Virum, Theologicæ facultatis hoc tempore Decanum, præceptorem ac compatrem meum colendum, Dominum D. Casparum Crucigerum, vt mihi & studiosis adolescentibus fundamenta refutationum monstret, Quod vt non grauatim, propter publicam vtilitatem ab ipsius Reuerenda dignitate impetraturum me esse confido, Sic filium Dei, Dominum nostrum Iesum Christum ardenti pectoris motu inuoco, vt hanc scholam, dulcissimam matrem veræ pietatis, & liberalis eruditionis aduersus calumnias & sophisticam Diaboli mendacis & homicidæ, & omnium organorum eius sartam ac tectam conseruet, & nos omnes doceat, protegat & gubernet. DIXI.

RESPONSIO.

CVM animo intueor tristissimas Ecclesiarum hoc tempore distractiones, & horribiles dogmatum in religione confusiones, non possum non ingente dolore affici, cogitans & sanctissimum Dei nomen indignissimè profanari, & Ecclesias bene constitutas sine fine modoque turbari, & petulantiam, ac furores hostium veritatis multipliciter confirmari, & animos imbecilliorum magis magisque sauciari, & non præsenti solum seculo, sed etiam miseræ posteritati nostræ partim obscurari, partim eripi lucem veræ doctrinæ de Deo, deque præcipuis fidei Christianæ capitibus.

Augetur autem inprimis eò meus hic dolor, quod

 video

video quosdam ex nobis egressos, cum ex nobis non fuissent, impiè, summaq; cum temeritate ac impudentia, post tot illustres explicationes toties iam à nobis repetitas, non desistere nostris Ecclesijs dira mouere certamina de eo articulo, quem, quia de iusticia fidei, seu de remissione peccatorum, ac de Iustificatione coram Deo gratuita docet, vel maximè incorruptum retineri ab omnibus oportebat. Nostras quidem Ecclesias constat hactenus potissimum gloriari & triumphare solitas esse, de hoc ipso Christianæ religionis loco, iam pridem veritatis euidentia factioni Pontificiæ extorto, quem omnes rectè instituti intelligunt, & summam Euangelij continere, & proprium Christi beneficium monstrare, & pijs mentibus firmam consolationem proponere, & veros Dei cultus à falsis discernere, & veram inuocationem Dei gubernare, deniq; Ecclesiam Christi à cæteris gentibus & sectis in toto genere humano discernere.

Meminimus etiam multorum sapientia, virtute, pietate, ac autoritate præstantium virorum sermones atq; iudicia, qui omni asseueratione confirmare non dubitarunt, sese & alios tunc, cum initio repurgationis doctrinæ, diuinitus factæ per Reuerendi Patris Domini D. Lutheri ministerium, motæ essent disputationes contra manifestos abusus, errores & Idola regni Pontificij, nulla re alia magis ad amplectendam piam nostrarum Ecclesiarum confessionem excitatos, inuitatos atq; impulsos fuisse, quàm quod in ea velut ex tenebris in lucem proferri, pijsq; recte monstrari, ac perspicuè explicari cernerent hanc præcipuam doctrinæ Christianæ partē, de pœnitentia & Iustificatione: in cuius obscuratione ac deprauatione experti sub Papatu fuerant, & homines à veritate patefacta in Euangelio ad humana somnia

abdu-

abductos, & honorem filio Dei debitum ad nostra opera translatum, & firmam consolationem conscientijs ereptam, & veram Dei inuocationem mentibus excussam, & modum præstandi gratos Deo cultus ademptũ, & Ecclesiam confirmata dubitatione, qua prorsus Ethnico more Papistæ dubitare nos iubent: An simus in gratia: Ethnico cœtui similem factam esse.

Hunc igitur summum ac præcipuum nostræ religionis articulum hodie à Flacianis desertoribus congregationis nostræ, & inscitia & malicia turpi ac tetra furenter oppugnari, prodigiosarumque opinionum commentis obtenebrari & obrui vehementer doleo, præsertim cum audacissimus quisque ex istorũ siue Cuculorum siue Cercopum agmine non vereatur editis scriptis, vel (vt ipsis loqui libet) polemicis, vel examinum Theologicorum titulo fucatis, hoc vnum agere, non vt eam, quam in nostris Ecclesijs & Academijs didicit, veram atque salutarem doctrinam proponat, & ad posteritatem propaget, sed vt paulatim vel intra sese conceptum, vel aliunde haustum virus suum rudioribus propinet atque instillet, & cum alia præceptorum nostrorum de Ecclesia optimè meritorum eruditissima & Ecclesiastico Canone dignissima scripta, tum inprimis aureum Examinis Theologici libellũ ex manibus discentium quoquomodo excutiat, recteque tradita vel Sophisticè eludat, vel Sycophanticè conuellat, & quasi nube veritati obducta densissimas rursus in Ecclesiam tenebras inuehat.

Non possum autem aliter cogitare & statuere, quàm sicut res ipsa ostendit, iusto Dei iudicio fieri, vt in hunc præcipuum, & DEI beneficio, dexterrimè à præceptoribus nostris explicatum doctrinæ Christianæ locum, istorum cœcitas & amentia potissimum sese inferat

ferat

ferat & impingat. Quia historiæ omnium temporum testantur ac demonstrant, communem fuisse istum omnium hæreticorum & Phanaticorum dogmatistarum errorem, quod de iusticia coram Deo, seu de iustificatione non rectè senserunt atque docuerunt, cum alij quidem aliter hallucinarentur & à vera sententia aberrarent, alij etiam alijs verborum insidijs, inuolucris, atque præstigijs errorem suum occultare, tegere ac fucare studerent, sed omnes tamen in eo potissimum à norma veritatis diuinitus patefactæ deflecterent atque recederent, quòd aliquid IN NOBIS quærendum esse iudicarent, quod sit iusticia & propter quod iustificemur coram DEO, quòdque non agnoscerent infinitum esse discrimen inter id, propter quod Deo reconciliantur & quo placemus, ac inter id, quod diuinitas in nobis operatur ac efficit.

Hinc Pharisæi, Origenes, Pelagius, Monachi, existimantes iusticiam coram Deo esse mutationem qualitatum in nobis, somniarunt se suis operibus & meritis in cœlum ascendere, perinde vt in tabula Cebetis ascensus in verticem montis pingitur. Hinc & Osiander, Stenckfeldius, Thammerus, & similes Enthusiastæ vel ipsum Deum habitantem in nobis, vel aliquid diuino quodam motu & afflatu peculiariter nobis impressum ac infusum somniant esse nostram coram Deo iusticiam, nec vident in tanta nostra immundicie & peccatorum mole nequaquam posse nos opponere iræ & iudicio Dei excellētes virtutes, nobis diuinitus donatas, &, vt ipsi imaginantur, vel infusas, vel impressas, sed oportere fidem perpetuò niti Mediatoris obedientia, & hanc in infinitum anteferri toti sanctificationi & nouitati, quæ in salutari conuersione ad Deum incoatur.

Nec

Nec dissimilia sunt his Papistarum & Enthusiastarum speculationibus ea deliramenta, quæ Flacius & Flaciani de conuersione & iustificatione coram Deo proximis his annis ausi sunt fingere, spargere & propugnare. Ac Flacij quidem furores in hac parte doctrinæ manifestiores sunt ac tetriores. Hæc enim absurda, monstrosa, δύσφημα, καὶ βέβηλα esse omnes sani intelligunt, quod rabiosè contendit: Hominem ante conuersionem, in conuersione, & post conuersionem non solum sese passiuè instar trunci aut scopuli, sed etiam aduersatiuè, repugnatiuè, & hostiliter habere, tantum ideo, vt posit primam quandam iustificationem fingere, quæ fiat in conuersione seu regeneratione miraculosa, insensibili, & momentanea, quæq; nihil differat ab impressione facta per omnipotentem creationem & implantationem noui cordis, ad violenter nos siue cogendos siue rapiendos, vt efficaci applicatione, in hoc Enthusiastico iustificationis actu, cui certum initium & certam metam intra breue tempus tribuit, obedientia Christi nobis à solo Deo imputetur ac donetur. Secundariam enim iustificationem ab hac primaria sic discernit, vt dicat eam per omnem vitam fieri in his, qui sunt in Christo Iesu, nec contingere, nisi præcesserit illa prior Enthusiastica, cui momentum & actum certum constituit, ideoque quasi diuellens primam conuersionem à iustificatione secundaria, id est, vt ipse loquitur, à contectione peccatorum & imputatione iusticiæ, negat hominem iustificari ante primam conuersionem, id est, violentam illam & certis temporum momentis inclusam impressionem.

Quid? quod in descriptione iustificationis à gratuita remissione peccatorum, & imputatione iusticiæ seu

obedientiæ filij Dei, tanquã effectum seu fructum iusticiæ fidei, discernit ac separat reconciliationem nostri cũ Deo, quam nomine fauoris & adoptionis in filios, ac hæredes vitæ æternæ appellat, intelligens acceptationem & approbationem personæ coram Deo? Quæ portenta cum audacter & furiosè fingat, Quomodo iustificatio ipsi non erit Enthusiastica quædam transformatio seu immutatio & renouatio trunci repugnantis & aduersantis? sicut expressè mentionem facit omnipotentis creationis & implantationis miraculosæ noui cordis ac fidei, qua primo iustificamur, seu per quam primaria iustificatio nobis applicetur, vtq; possit efficax esse seu operari, tanquam in actum suum producatur.

Asseclæ vero & Thiasotæ Flacij reipsa idem sentiunt ac dicunt, sed interdum minus horridè ac prodigiosè loquuntur, etsi suos Enthusiasticos furores nimis sæpe velut ostentant & palam produnt. Quoties enim hæc θαύματα ῥημάτων καὶ σφιγγὸς αἰνίγματα præstigiatores isti repetunt? Contritionem meram esse passionem, seu passiuitatem, ideoq; non posse nec debere recenseri eam inter nostra bona opera, Nec bonum propositum recte nominari bonum opus, quia, quatenus significet odium ac detestationem peccati, esse partem contritionis, seu mortificationis naturæ nostræ, quæ à Spiritu sancto efficitur, vt in corde locum fidei iustificanti præparet. Ipsam quoque mentis regenerationem & renouationem ideo esse solius Spiritus sancti opera, quia præcedant fructus fidei, id est, iustificati hominis bona opera.

In secunda parte pœnitentiæ, seu, in articulo iustificationis tantum in vrceolos vacuos in fundi plenitudinem gratiæ, Iustificari impium sine operibus, eo quod in

con

conuerſione ſeu regeneratione miraculoſa certum ſit in cor ipſius infundi fidē, id eſt, Deū ſolum in ipſo operari contritionem & fidem. Bona opera noſtra in articulo iuſtificationis eſſe NIHIL negatiuum & priuatiuum. Certò eripi morituris omnem certitudinem & conſolationem, ſi doceatur neceſsitatem & præſentiam bonorū operū per doctrinam de iuſtificatione & fide non prorſus excludi. Non eſſe diſtinguendum inter præſentiam operum in actu iuſtificationis, Et inter meritum, virtutē, & efficaciam ad iuſtificationem: Eſſe aliam fidem iuſtificantem, aliam operantem. Dictum Iacobi Apoſtoli, de fide ſine operibus mortua, intelligendum eſſe de ACTV SEQVENTE iuſtificationem. Bona opera ex lege æſtimanda eſſe, Ideoq; legem & opera nihil prorſus pertinere ad actum iuſtificationis.

In articulo de iuſtificatione hominis coram Deo ſolam fidem, nullis veſtitam operibus, impetrare à Deo iuſtificationem, non vt perpetuò ſola maneat, ſed vt deinde fructus pariat. Non prorſus extra nos eſſe iuſticiam Chriſti. Licet nulla ſint præſentia opera, tamen veram fidem iuſtificare, quia meritum Chriſti abundè ſufficiat ad omnem iuſtificationem. Peccatum & remiſsionem Chriſti eſſe correlatiua, cum neceſſe ſit in articulo iuſtificationis opponi peccatorem & miſericordiam. Excluſiuas, cum à Paulo traditas, tum in ſcriptis Auguſtanæ confeſsioni conſentaneis ſæpe repetitas, non ſolum excludere à iuſtificatione noſtram, vt Apoſtolus loquitur, coram DEO gloriationem, id eſt, opinionem & fiduciam noſtri meriti, ſeu conditionem propriæ dignitatis, ſed ſimul etiam excludere, reÿcere, ac damnare neceſsitatem obediendi Deo, conatum & luctam in conuerſione, ſeu, vt ipſi loquuntur, vim om-

nem liberi arbitrij, incoationem boni propositi & noui-
tatis spiritualis, ita ne in articulo & actu iustificationis,
adsint vlla bona opera, sed vt fides in articulo & actu
iustificationis sit sine bono proposito, quod initium est
nouæ obedientiæ, & sine bonis operibus nostris. Eos qui
contendunt particulas exclusiuas tantum adimere cau-
sam, meritum, dignitatem, precium, gloriationem, fidu-
ciam, medium applicationis, & efficaciam operibus, quo
ad iustificationem, non autem excludere omnem omni-
no operum præsentiam vnà cum bene operandi neces-
sitate, non parum obscurare grauissimas Apostolorum
conciones &c.

Horresco referens & valde doleo tam tetras voces
hîc repetendas esse, quæ manifeste ostendunt cogitare
ipsos de iustificatione, vt de actu momentaneo, insensi-
bili, & Enthusiastico, id est, quo fiat infusio, seu, impres-
sio, seu, implantatio nouæ lucis & fidei in cor hominis
insensibiliter, sine vlla lucta fidei assentientis promissio-
ni, sine sensu consolationis, sine precatione, & omnino
sic, vt nihil eorum adsit, quæ in conuersione adesse & si-
mul accendi necesse est.

Etsi autem angustia temporis huius non patitur
nos prolixam refutationem instituere, quam quidem
non paucis scriptis & disputationibus hîc publicè edi-
tis luculenter ac eruditè monstrari scitis: tamen quia
non desinunt isti Sycophantæ confictis accusationibus
nos allatrare, cum sonamus & proponimus hanc ipsam
explicationem & de modo iustificationis, & de natiua
vi particularum exclusiuarum, veram & simplicem,
quam tu Doctissime Magister Christophore, compater
& amice carissime, nunc breuiter ac rectè recitasti, Hor-
tabor tantum iuuentutem nostram Scholasticam, vt &
vberio-

vberiores declarationes alibi à nobis traditas legat, diligenterq; consideret, & planam, perspicuam & perpetuam harum Ecclesiarum vocem cum Enthusiasticis & Antinomicis desertorum Academiæ nostræ corruptelis conferat.

Nequaquam agnoscimus propositionem, qua & cæteri Flaciani & nuper HESHVSIVS contra suam conscientiam maliciose nos suggillant: Bona, scilicet opera esse necessaria in actu iustificationis, necessitate præsentiæ. Hæc portenta verborum nequaquam nostra sunt, Nec, quid sibi velint hæ καινοφωνίαι καὶ τερατολογίαι, satis assequimur. Illud autē & antea semper diximus, & nunc quoq; clara voce testamur: In omni quęstione & disputatione de CAVSA IVSTIFICATIONIS, seu iusticiæ nostræ coram DEO, omnia opera nostra penitus ab hac excludenda, id est, ita remouenda, seu abijcienda esse, vt ne quidem vlla eorum mentio facienda sit, cum quæritur PROPTER QVID & QVARE coram Deo iusti, seu, accepti simus.

Diximus & hoc sæpissime: Nulla vel monstrari vel nominari opera posse, siue diuinitus accensa, siue nostro aliquo conatu excitata in nobis, siue fidem ac iustificationem præcedentia, siue subsequentia seu comitantia, Aut, vt Papistæ distinguunt, siue legis opera, siue Gratiæ: quæ vel sentiamus vel concedamus vllam habere rationem meriti, seu causæ aut principalis, aut minus principalis, aut totalis, aut partialis nostræ coram Deo iusticiæ, seu, iustificationis & saluationis.

Modum vero iustificationis, seu receptionis in gratiam simpliciter ac sine vlla Sophistica exponentes, vt ex tua, Magister Christophore, oratione perspici po-

tuit, clarè & constanter asseueramus, nullo modo vel ipsam conuersionem ad DEVM, vel vllam huius partem esse diuellendam à Fide iustificante, Quæ vt solam Mediatoris obedientiam statuit esse ἀντίλυτρον, seu precium & meritum pro nostris peccatis, sic semper hac sola nititur, sic propter hanc solam statuit personam placere Deo, sic hanc in infinitum & perpetuò discernit à nouitate, quam filius DEI ac Spiritus sanctus in renascentibus incoant, cum quicquid est in homine conuerso nouitatis, ideo placeat Deo, quia persona iam antea propter Mediatorem gratis est reconciliata & accepta.

Impudens ergo Sophistica est, particulas exclusiuas propriè pertinentes ad hanc Quæstionem, DE CAVSA PROPTER QVAM iusti coram DEO pronunciamur, eò detorquere, quasi hæ occasionem & argumentum præbeant, vt falsis & perniciosis imaginationibus corrumpatur salutaris doctrina de pœnitentia, aut vt fingatur vllam partem veræ conuersionis aboleri, seu, excludi particulis illis, ita NE ADSIT, id est, ne præsentia sua iusticiæ fidei officiat, vel impedimentum sit aliquod nostræ coram DEO iustificationis.

Ac iudicamus omnino mente captos esse & plane furere FLACIANOS, cum has Pauli voces, tam claras & expressas: sine lege: sine operibus legis: aliter interpretari student, quàm ipse Apostolus eas enarrat, inquiens: Ex operibus legis non iustificatur omnis caro. Gloriatio exclusa est per doctrinam de fide. Abrahã habet gloriam propriæ iusticiæ, sed non coram Deo. Operanti merces imputatur non secundum gratiam. Ideo ex fide iustificamur, vt secundum gratiam firma

sit

sit promissio. Per vnius obedientiam iusti constituun-tur multi. Non est volentis neq; currentis, sed Dei mi-serentis. Non ex nobis, non ex operibus, ne quis glo-rietur. Non iustificatur homo ex operibus legis, sed per fidem Iesu Christi. Non ex operibus iusticiæ, quæ nos fecimus. Nihil mihi conscius sum, sed in hoc non sum iustificatus.

Cur præstigiatores isti confundunt discrimen in-ter sacrificium, seu, meritum filij Dei, quod solum fides omni tempore intuetur, vt vnicam causam propter quam recipimur in gratiam, & qua perpetuo sumus ac-cepti, & inter ea, quæ Spiritus sanctus in nobis effi-cit in conuersione per ministerium verbi ? perinde ac si statuendum sit, propter eas, de quibus ipsi lo-quuntur, infusiones, seu, impressiones, seu, implantatio-nes, personam coram Deo iustam, id est, reconciliatam esse Deo, & non esse iustam propter intercessionem & meritum, seu, obedientiam filij DEI, quæ fides appræ-hendit ? At nos firmissimè retineamus veram declara-tionem huius propositionis: SOLA FIDE iustifi-camur, & SINE OPERIBVS: quam necesse est illustrari per hanc correlatiuam orationem, scilicet: pro-pter obedientiam & meritum filij Dei, ideo nobis in promissione gratiæ ostensi, vt agnoscatur & appræhen-datur fide, reputamur & sumus coram Deo iusti, non propter dignitatem vel diuinarum in nobis effectio-num, vel nostrorum conatuum & operum, siue præce-dant fidem, siue sequantur eam, siue in conuersione si-mul cum fide accendantur, siue fidei prælucenti tan-quam comites adiungantur & adhæreant: si Christo debet proprius honos, & integra gloria redemtionis ac liberationis tribui, si certitudo promissionis ac fidei re-

tineri

tineri debet, si accendi & fieri debet inuocatio, quæ nulla potest esse, cum mens deducitur ad cogitationem de momento incognito & insensibili. Certè fidem iustificantem oportet etiam post impreßionem, seu infusionem nouorum, siue habituũ, siue donorum. (Nam phrasin Papisticam hoc loco non abijciunt Antagonistæ nostri) semper intueri et accipere solam Mediatoris iusticiam: & hanc imputatam nobis immensa Dei misericordia iusticiam, vt ea in iudicio Dei vestiamur, & tanquã vmbraculo tegamur, in infinitum anteferre toti choro virtutum & actionum, quæ diuinitus accenduntur, & fiunt in renascentibus ad vitam æternam, quia manẽt in sanctis etiam reliquiæ peccati & sordes multiplices, & inchoata nouitas imbecillis est, & languida, quæ perpetuo tegitur iusticia filij Dei, & placet Deo, quia persona propter Christum placet.

Hanc veriſsimam & planiſsimam tantæ rei explicationem, ne nunc quidem poſſumus abijcere, sed vtraq; manu vel potius toto pectore sumus eam retenturi deinceps etiam, Quia scimus hunc & fuisse & esse perpetuum consensum nostrarum Ecclesiarũ, cum natiua Pauli Apostoli de iustificatione sententia prorsus congruentem. Enthusiasticis autem & Antinomicis Flacianorum furoribus, quibus Exclusiuas à Paulo traditas referunt non ad iudicium conscientiæ nostræ de voluntate Dei in Euangelio patefacta, sed ad arcanam prædestinationem, discentes opponere iubemus immotam vocem diuini iuramenti: Viuo ego, Nolo mortem peccatoris, sed vt conuertatur & viuat.

Quàm turpis & impudens Sophistica est desertorum nostræ congregationis, quod exclusiuas in Paulo toties repetitas furenter audent detorquere ad labefactandam

factandam veritatem et certitudinem diuinæ promissio-
nis, & quidem iureiurando confirmatæ, quæ expressè
coniungens conuersionem & vitam, oratione copulati-
ua vtrunque affirmat, & velle DEVM fieri conuersio-
nem, & ijs qui conuertuntur, promittere viuificationem,
Quam si in articulo & actu iustificationis Antagonistæ
nostri fingūt esse sine initijs timoris Dei, & fidei luctan-
tis cum pauoribus, dubitatione, ac desperatione, sine in-
uocatione, sine bono proposito, sine initijs obedientiæ
nouæ, necesse est, vt fateantur se fingere, quod iusticia
Filij Dei donetur, imputetur & applicetur in quodam
momēto insensibili & Enthusiastico, nondum verè con-
uersis ad Deum, sed adhuc perseuerantibus in impietate,
& aduersa fronte Deo repugnantibus cumulandis deli-
ctis contra conscientiam. Istum furorem omnes, quorum
animis hæret infixum iusiurandum DEI Ezechiel. 33.
execrabuntur, nec persuaderi sibi vllis opinionum com
mentis patientur, verum esse istud Antinomicum do-
gma: Quod iustificari, seu, reconciliari DEO, & viui-
ficari possit homo, si pergat indulgere sceleribus contra
conscientiam, si sit sine agnitione peccati, sine sensu iræ
Dei, si non agnoscat & appræhendat fide Mediatorem
filium Dei & ipsius ingentia beneficia, & si hæc fides
non luctetur cum pauoribus & fluctibus dubitationum,
sicut ostendunt exempla Dauidis, Ezechiæ & aliorum
verè pœnitentium. Denique si non coniungere velit cum
fide accipiente & petente gratiam, seu gratuitam miseri-
cordiam, propositum emendandi vitam & cauendi la-
psus voluntarios.

Nec tamen negamus totum opus conuersionis esse
solius Dei beneficiū, sicut Propheta clamitat: Conuerte

me Domine, & conuertar? Sed in hoc beneficio considerari volumus ordinem diuina voce præscriptum, quo perspicuè monstratur, Sic fieri conuersionem in nobis, vt Spiritui sancto trahenti, mouenti, & agenti per verbum necesse sit voluntatem humanam, quatenus incipit sanari, non repugnare, sed assentiri & obsequi, atque ita discipulum, comitem, & quasi pedissequam esse Spiritus sancti docentis, ac ducentis, neq; hominem, cum regitur & adiuuatur à Spiritu sancto, habere sese purè passiuè, vt truncum & scopulum. Quomodo enim fieret conuersio & sanctificatio, voluntate hominis vel omnino repugnante vel prorsus ociosa? Nisi fortasis ideò præstigiatores illi infusionem plenitudinis gratiæ tantum in vrceolos vacuos fieri fingunt, vt mœstis conscientijs eripiatur certitudo, dum dubitationum quasi fluctibus turbatæ, sensum efficaciæ Spiritus sancti nondum percipiunt, vtque profanitas confirmetur in maxima multitudine, quæ cum momentum istud subitæ cuiusdam siue impreßionis, siue infusionis, siue implantationis imaginatione concipit, à verbo Dei mox abducitur ad quærendos & expectandos motus à Spiritu sancto impressos, & securius interim suis furoribus indulget, donec sentiat à Spiritu sancto se rapi, seu cogi ad conuersionem.

Vt autem his Enthusiasticis speculationibus experientiæ spirituali manifestè repugnantibus euertitur ordo, quo vult Deus efficax esse per verbum, & tollitur vsus ministerij ac certitudo doctrinæ: Ita sciant auditores nostri, plane nouam, & scripturæ sacræ ignotam, & à perpetuo Ecclesiæ Christi consensu prorsus abhorrentem & alienam esse doctrinam, quam de conuersione Flaciani afferunt.

Nihil

Nihil dicunt, quomodo in cõuersione, seu pœnitentia horrendi pauores existant, nobis audientibus & cogitantibus verbum in ministerio sonans, & Spiritu sancto arguente peccata per ministeriũ, & conscientias accusante, vt intelligãt ac sentiant, se coram Deo verè reas esse iræ ac damnationis æternæ. Nihil dicunt de lucta conscientiæ quærentis consolationem. Non docent, quomodo doloribus in præsenti lucta repugnandum sit, nec ostendũt, quomodo consolatio vincens terrores, peccati & mortis, seu dolores inferorum, accendatur, monstrato Mediatore voce Euangelij, & corde auxilio Spiritus sancti sese erigente, vt cogitationi promissionis immoretur, & huic innitens quamuis languidè promissam propter Christum misericordiam apprædendat. Nihil etiam dicunt de immutabili ordine, quo incoanda est nouitas spiritualis, seu obedientia noua, quæ hoc modo & non aliter accenditur, cum scilicet fide eluctante ex pauoribus, & acquiescente in Deo, & clamante Abba Pater, petimus & accipimus Spiritum sanctum, incoantem nouos motus, & mutationem salutarem in nostris cordibus, vt emendetur labes naturæ nostræ, & vetustas carnis tanquam in asidua militia retinentium fidem & bonam conscientiam mortificetur, etiamsi nec subitò, nec prorsus, lapideum cor de carne nostra excindatur & auferatur, remanentibus adhuc multis tristibus in hac vita peccati reliquijs, quibus tamen adiuuante Spiritu sancto asiduè renati repugnare debent. De tantis igitur rebus cum in hac doctrinæ parte nihil dicant, nihil explicatè doceant, imò præstigijs & labyrinthis inextricabilibus inuoluere & obruere rectè & planissimè tradita studeant desertores nostræ congregationis, An non meridiana luce clarius est, ab ipsis labefactari

& euerti totum conuersionis ordinem, quo vult Deus à nobis audiri verbum, & per hoc in adultis efficax esse accedente cogitatione et assensione, Tolli item & aboleri vocem doctrinæ Euangelij, hominibus à ministerio verbi abductis ad Enthusiasticas imaginationes de incerto auxilio Spiritus sancti, paucos quosdam homines diuino suo raptu conuertentis.

Hinc cum manifestum sit, nostrarum Ecclesiarum explicatissimam, & efficacissimarum consolationum plenam, experientia item spirituali, seu vero iudicio, testimonioq; piarum conscientiarum in quotidianis pœnitentiæ exercitijs, certissimam de conuersione doctrinam corrumpi totam, si Flacianorum perplexissimis atq; intricatissimis labyrinthis inuoluatur: cogitent & sciant etiam auditores nostri cane peius & angue fugienda esse eorundem quoq; Enthusiastica & Antinomica deliramenta de iustificatione, Quæ quidem non dubium est inde oriri, seu enasci.

Quod modum nostræ coram Deo iustificationis isti prorsus diuellunt ab ea, de qua vox iuramenti diuini seuerissimè præcipit, ad Deum conuersione, nec intelligunt in ipsa conuersione & non aliter fieri iustificationem ac viuificationem.

Quod Formale iustificationis seu nostræ coram Deo iusticiæ non agnoscunt, neq; considerant esse gratuitam remissionem peccatorum, & reconciliationem cum Deo, imputationem iusticiæ, & acceptationem ad vitam æternam, quam non in Vrceolos vacuos infundi, sed fide, id est, fiducia Mediatoris appræhendi, & accipi, & hoc modo applicationem salutarem fieri à singulis verè pœnitentiam agentibus oportet.

Præterea quod non cogitant vnum & eundem esse

modum

modum iustificationis vniuersaliter in omnibus, qui propter Mediatorem gratis pronunciantur iusti, id est, accepti Deo.

Quod non satis attendunt, & conuersione & iustificatione non momentanea & subitò desinente, sed continua & perpetua singulis hominibus in hac vita opus esse, vt tota renatorum vita nihil aliud sit, quàm continuum & perpetuum exercitium pœnitentiæ & fidei iustificantis, id est, asiduè petentis & accipientis promissam in Euangelio remissionem, sicut iubet nos orare Dominus, Et remitte nobis debita nostra, & Psalmus precari docet, pro hac orabit ad te omnis sanctus. Item, Apostoli vox: Gratia regnat per iusticiam in vitam æternam &c. Adhæc quod non videre volunt prorsus eadem ratione personam credentis fieri, esse & manere iustam, id est, propter obedientiam & meritum Mediatoris, siue initio veræ conuersionis, siue postea, cum accepto Spiritu sancto nouitas spiritualis augetur & crescit, iuxta dictum Prouerb. 4. Via iustorum sicut aurora, quæ crescit vsque ad meridiem. Ita quantumuis accensæ sint & luceant in Abraham renato multæ virtutes excellentes, rectè tamen pronunciat de iusticia Abrahæ coram Deo Paulus ex verbis Psalmi: Beatitudinem esse illius hominis, cui DEVS imputat iusticiam sine operibus &c. Quod ne quidem naturam & definitionem veræ fidei considerare ac discere student, dum non attendunt & in conuersione & in omni consolatione, & in quotidiana inuocatione fidem nihil omnino in NOBIS quærere, quod iusticiæ, seu iudicio & iræ Dei opponat, nec niti posse vel contritionis & abiectionis mali propositi, vel mortificationem sequentis & in ipsa viuificatione diuinitus accen-

sæ lucis & nouitatis dignitate, sed tantum intueri propiciatorem filium Dei, & in hoc acquiescere, ac statuere, se propter ipsius meritum debere in vniuersa vita semper à Deo petere, & expectare gratuitam iustificationem, id est, remissionem peccatorum & reconciliationem, seu, acceptationem & omnia alia bona cùm æterna tùm corporalia.

Item quod non intelligunt aut perpendunt, fidem iustificantem, quam & ipsi fateri coguntur esse viuum motum cordis accensum à spiritu sancto, nullo vnquam momento stare, seu coniungi posse cum scelerato Dei contemtu & proposito cumulandi delicta, nec existere eam aut accendi solam, id est, quasi distractam & diuulsam à reliquo choro necessariarum virtutum, cum certum sit simul fieri, & iustificationem et viuificationem in vera conuersione ad Deum, vt iustus, iuxta dictũ Propheticum toties à Paulo citatum, fide sua viuat.

Deniq; quod non propius & diligentius intuentur scripturæ testimonia de modo iustificationis, quæ manifestũ est de peccatoris agentis pœnitentiam et credentis Euangelio iustificatione seu iusticia coram Deo loqui.

Quodq; non attentè considerant exempla Mulieris peccatricis, Publicani Lucæ 18. Zachæi, & Latronis in cruce emendati, qui etsi recipiuntur immensa misericordia, ne habentes quidem ante conuersionem decus & laudem honestæ disciplinæ, quæ conspicitur in alijs melius moratis, vt in Abraham, Nicodemo, Paulo, tamẽ non perseuerant in proposito peccandi, nec in abiectione mali propositi sunt sine conuersione illa, cui promittitur apud Ezechielem viuificatio: Nec accenduntur & lucent in eis initia fidei & inuocationis, à Deo gratuitam remissionem peccatorum & iustificationem petentis,

absq;

absq; vlla incoatione boni propositi, & Spiritualis nouitatis.

Neq; enim hoc agitur, cùm Paulus dimicans de particula gratis, decernit FIDE nos iustificari SINE OPERIBVS LEGIS, vt confirmentur Enthusiastica & Antinomica somnia, quibus fingitur: non, iustificari nos, quod remissio gratuita sit & accipienda fide, quæ nititur obedientia Mediatoris, propter quem habemus remissionem peccatorum & acceptationem: sed quod corda nostra iã sint diuino motu seu flatu accensa, nec regantur amplius humana diligentia. Item, propterea tolli meritũ, quia nos nihil agamus, cum sola fide accipimus & appræhendimus Christi beneficium, & quia tunc necesse sit excludi cæteras virtutes, ne adsint: sed id vnum verissimè agitur, & de hoc, quanta potest contentione pugnat Apostolus, vt statuamus nos propter vnius Mediatoris obedientiam constitui & pronunciari iustos, id est, Deo placentes, accepta remissione peccatorum & reconciliatione gratuita. Quæ acceptio fit fide consolante & erigente cor in veris pauoribus, vt statuat se recipi immensa misericordia propter obedientiam filij Dei nobis imputatam. Cumq; perpetuò vera sit propositio: In conuersione & post conuersionem semper in hac vita personam SOLA FIDE, id est, per misericordiam propter filium Dei, non propter propriam dignitatem coram Deo iustam, seu acceptam esse: Manet tamen æterna & immota veritas, quod oporteat in vera cõuersione ad Deum accendi non solam fidem, sed simul incoari initia boni propositi & nouæ obedientiæ, iuxta illud: Qui non diligit, manet in morte: Vnde manifestum est, fidem quæ perpetuò prælucet cæteris virtutibus, quia Mediatorem

torem appræhendit, tanquam vmbraculum nos amplectens & sordes nostras tegens, nunquam esse solam, id est, reipsa separatam aut diuulsam à salutaribus veræ pœnitentiæ motibus, ac exercitijs, sed dato Spiritu sancto, vt motus conuenientes voluntati diuinæ, scilicet, dilectionem Dei & bonum propositum, in nobis accendat, fidem iustificantem, id est, acquiescentem in Mediatore, cuius obedientiam nobis applicat, magis magisq; accendi, & vincere pauores, & clamare Abba Pater, id est, inuocare Deum, & agnita misericordia nos Deo subijcere: Quantumuis aliud sit loqui de illa renouatione, aliud de causa, propter quam persona prius accipit remissionem peccatorum, seu de modo, quo accedimus ad Deum.

Prouocamus ad omnes, qui exercitia pœnitentiæ & inuocationis intelligunt. Nam hi fatebuntur acquiescendum esse in solo Mediatore, etiamsi necessariò coniuncta sit cum gratuita remissione peccatorum, & reconciliatione spiritualis nouitas, quia sciunt fidem eo ipso, quod extensis brachijs (vt reuerendæ memoriæ D. Doct. Lutheri verbis vtar) amplectitur læta Filium Dei pro nobis traditum, & dicit: Dilectus meus mihi & ego illi, esse illam ipsam rem, quæ est initium nouitatis, & qua viuificamur ad vitam æternam, vt dicitur: Iustus fide sua viuit. Proinde non poterunt non vanitatem Sophismatis Flaciani, quod inquit, excludi non tantum meritum & dignitatem, sed etiam præsentiam bonorum operum, & necessitatem bene operandi: cum statuant etiam post conuersionem iustam esse personam, id est, acceptam Deo ad vitam æternam, non propter propriam mundiciem, seu dignitatem virtutum, qualitatum aut operum, sed per misericordiam sola fide, id est, fiducia

cia solius Mediatoris, quæ perpetuò luctatur cum dubitatione & imbecillitate, nec existit nisi in pœnitentia, & tamen in hac sanans, erigens, & ad Deum adducens, ac Mediatori adiungens corda contrita, simul accendit ea ad inuocationem & ad studium benè operandi. Certè aliud est, cum dicitur: Sola fide nos iustificari, & aliud cum dicitur: Non iustificare fidem nisi sit sola, id est, sine bonis operibus, sicut aliud est quærere, quæ sit illa iusticia, quam propriè fides iustificans intuetur, & appræhensam in omnibus pauoribus ac tentationibus opponit iudicio Dei, & aliud quærere, An fiducia acquiescens in Deo, & erigens corda in veris doloribus, possit esse sine dilectione Dei, sine inuocatione, sine spe salutis æternæ, cùm sit motus clamans Abba Pater.

Hæc quiuis sanæ mentis homo perspicere & iudicare potest, præsertim si consideret causas, propter quas firmissimè retinentur in nostris Ecclesijs exclusiuæ particulæ. Si quis verò somniat fidem à cæteris virtutibus, quibus perpetuò prælucere debet, reipsa posse distrahi, & imaginatur viuificationem, in qua filius Dei corda nostra liberat ex doloribus inferorum, & dat nobis de suo Spiritu, esse sine initijs boni propositi, dilectionis, & obedientiæ nouæ, nec intelligit, non successione temporis, sed ordine tantum naturæ & officijs proprijs distingui fidem ac alios Spiritus sancti motus: Item qui non discerni vult inter causam iustificationis & beneficium immutabili ordine, seu, necessario cum ea coniunctum, item inter meritum seu precium, & inter debitum, seu necessitatem debiti. Deniqꝫ inter id, quod Deus per Spiritum sanctum in nobis operatur ac efficit, & inter iusticiam Mediatoris, quæ credenti gratis imputatur, Et qua sola nititur fides iustificans, id est, statuens nos propter

eam reconciliari, ſeu recipi, & placere Deo: is vere, ſecundum Apoſtoli verba, τετύφωται, μηδὲν ἐπιστάμενος. ἀλλὰ νοσῶν περὶ ζητήσεις καὶ λογομαχίας, ἐξ ὧν γίνεται φθόνος, ἔρις, βλασφημίαι, ὑπόνοιαι πονηραί, καὶ παραδιατριβαὶ διεφθαρμένων ἀνθρώπων τὸν νοῦν, καὶ ἀπεστερημένων τῆς ἀληθείας &c.

Sed propter temporis anguſtiam, & ne huic ampliſſimo congreſſui prolixior commemoratio ſit moleſta, nunc volens abrumpo reſpõſionem. Quid enim attinet, monſtratis mediocri perſpicuitate, veræ ſententiæ ſolidis fundamentis diluere frigidiſsimas & ieiuniſsimas cauillationes hominum, vaniſsimis partim Enthuſiaſticarum, partim Antinomicarum opinionum præſtigijs atq; ſpectris faſcinatorum, cum de his auditores noſtri in lectionibus publicis ſæpe moneantur, &, ſi qui volunt, iuſtas explicationes ac refutationes ſophiſmatum talium legere poſsint in poſtremis ſcriptis ACTORVM collationis ante biennium ALDENBVRGI de hac parte doctrinæ inſtitutæ.

Quod reſtat igitur: Hanc veram, perſpicuam & immutabilem de Iuſtificatione hominis coram Deo doctrinam, & ab ipſa maieſtate diuina iuramento ſancitam, cum inquit: Viuo ego, dicit Dominus, Nolo mortem peccatoris, ſed vt conuertatur & viuat: quam Reuerendi patres & præceptores noſtri ex concionibus Chriſti, Prophetarum & Apoſtolorum reſtituerunt, qua tenebras regni Pontificij & Monaſticæ ſuperſtitionis tetram caliginem profligarunt, deinceps quoq; Deo iuuante contra recentes Enthuſiaſticos & Antinomicos furores Flacianorum, qui reipſa & in fundamento à Monaſticis præſtigijs & labyrinthis nihil differunt, conſtanter retinebimus & tuebimur, quãdiu ſpiri-

spiritus aliquis in nobis supererit: Et obtestamur omnes suæ æternæq; salutis cupidos, vt hos tetros furores, qui doctrinam Euangelij prorsus obruunt, & mentes à Mediatore ad sui ipsius contemplationem deducunt, nobiscum fugiant, auersentur, & execrentur.

Te autem fili DEI, Domine Iesu Christe, qui verè colligis æternam Ecclesiam voce Euangelij, intimis animi gemitibus oro, vt ipse nos doceas, gubernes, ac sanctifices in veritate tua, eamq; illustres, tuearis & vindices, repressis omnium huic aduersantium impijs furoribus. Tu vides quàm tristia sint Ecclesiæ horribiliter dissidijs opinionum et Cainicis odijs distractæ vulnera, Tibi non est ignota petulantia, rabies ac potentia hypocritarum, fanaticorum doctorum, & Tyrannorum. Te supplex obtestor propter tuam gloriam, vt clementer nos respicias, nec sinas lucem doctrinæ tuo beneficio nobis rursus accensæ obrui ac extingui apud nos ijs præstigijs & tenebris, quæ eidem magno multorum conatu offunduntur. Tu conserua & confirma nos Spiritu sancto tuo in vera agnitione & confessione Euangelij, & fac vt in te multi nobiscum vnum sint, sicut ęternus Pater & tu vnum estis. Tu deleas mendacia & blasphemias, quas Cyclopica profanitate contra te multi & dicunt & defendere conantur.

τῷ θεῷ δόξα.

In vltima facie G. linea 8. à fine, lege, Proinde non poterunt non detestari vanitatem.

